

R. Simon

1

מוסף רש"י
באילו עשאו
במה עשאו
כוננים (מטה)
ג. ד.
אל הקרי שבע
אלא שבע. ו'
לילה ליל ולא
יקפד בשום הלם
הרי הוא
והנחום אומר וכן
מחלים לו הלם
(לקמן טו.)

[מנחם דב טו]
לכד שיהיה

ישנים ב
טוטה ד'
פי' רש"י

לקח דף כה
[מנחם דב טו]
[מנחם דב טו]
[מנחם דב טו]
[מנחם דב טו]

[גל ומה]

הנהגה
הביח
(ה) ג' מה
שפסקו מי
למנין :
(ג) מה דר'
ימס' דר'
דבר אלול
השפיקו
דני טי'
(ג) מה דר'
מושב דרבי
ספיקא
(ד) מה דר'
גירסא וכו'
ספיקא
(ה) מה דר'
ס' מה דר'
ס' מה דר'

אחי. כך שמו: תנא דבי רבי חיאי. שהיה שונה צניע רבי חיאי:
מזה שפסקו. לשלול שום: ימים שהיו יחיד גומר בהן את ההלל.
שהוא חובה לכל אדם וחסד ועשירי יום בשנה כדמפרין במסכת
ערכין (ר' י'): מזה שיטעו. את המבטיל לעת אם כרץ מלח או
מתין: מטעמה. טעמה משביל: תורה אור
רביעית. רביעית הלוג: חדלו לכם
מן האדם. ששם לם לעומק כבוד
המקום אל מתקן כבוד אדם דלי
ללו הכי למה ליה למדול: ושמואל.
לא דרש לון: צמק אלא כמשמעו
צמק משנתו לוס שהקדמת כבודו
לכבודי: שואל מפני הכבוד. והא
ק"ש קודם תפלה הוא וקמני שאל:
תרגמה ר' אבא. להא דר' וקמנול
דאקרי: במשכים לפתחו. אכל פגעו
בדך שאל: ה"ג אמר רב אידי בר
אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אסור
לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל:
צדק. תפלה שנתקין לגורלו ודדר
הסם ולר' תפלין: אל
הקרי שבע אלא שבע. ליל כל
יקפד מן השמים נתלס הרי הוא
רע לך לון משגיחן לפקדו:
וה'

היה ולא פסק ליה שאני רב בר שבא דלא חשב עליה דרבינא: אבעי מיניה
אשיאן תנא דבי ר' אמי מר' אבי השריו ברענית מזה שימעות אבילה ושריה
קביל עליה והא ליכא או דילמא הנאה קביל עליה והא איכא א"ל מועם ואין
בכך כלום תניא נמי הכי 'משעמט אינה מעונה ברכה' והשריו בחענית מועם
ואין בכך כלום עד כמה ר' אמי ור' אסי מעמי עד שיעור רביעית: ו' אמר רב
יכל גרותן שלום לחבירו קודם שיתפלל כאלו עשאו במה שנאמר 'חדלו לכם
מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא *אל חקרי במה אלא במה
ושאונו אדם במה השבתו ליה ולא לאלוה מתיב רב בששה בפרקים שואל מפני
הכבוד ומשיב תרגמה ר' אבא במשכים לפתחו (א"ד יונה א"ד יורא כל העושה
חפציו קודם שיתפלל כאלו בנה במה א"ל במה אמרת א"ל לא אמר קא אמינא
וכדבר אידי בר אבין ד) אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אסור
לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל שנאמר 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך
פעמו ואמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן' כל המחפלת ואח"כ
יוצא לדרך הקב"ה עושה לו חפציו שנאמר צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמו:
(א"ד יונה א"ד יורא *כל הלין שבעת ימים בלא הלום נקרא רע שנאמר 'שישבע
לון אל יפקד רע אל חקרי שבע אלא רב אחא בריה דרבי הדין היא
בר אבא הכי א"ד חייא א"ד יוחנן כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין
מבשרין ארוה בשורות רעות שנאמר וישבע לילן כל יפקד רע: אלו הן בין
הפרקים וכו': א"ד אבהו א"ד יוחנן 'הלכה כר' יהודה דאמר בין אלהיכם
לאמת ויצייב לא יפסק *א"ד אבהו א"ד יוחנן מאי מעמיה דרבי יהודה דכתיב
וה'

סרלה לתיב עלמו מברך ואין זה צרכה לבטלה מידי דהוה אלול (ג) והאפילו דהני נמי מברכות א"ל ש"ן חייבות וכלילי פסחים ג' שמברכין
פעמים בתחלה לקרות ואחר הסעודה אחר ששך מברכין לגמור ומייתי ראה מירושלמי (דפוק ה) מהיאה דמייתי עלה דכל הברכות 'פותחין
בברוך מן הברכות הסמוכות וברכה הפירות והמנוחה ופריך בירושלמי עלה והא ראה חילא גאולה פירוש אחר גאלגו דסמוכה לחברתה
ואמאי פותחין בברוך שנייה דאם משמע בבה"ל יאל ופריך וברי סופה פירוש יללון דהיה סמוכה שהסעודה תפסקת והפ"ה אינה פותחת
בברוך ומשיב שמים הנה אחת להבא ואחת לשעבר פירוש אחת להבא וזו היא אחת ברכה שמברכין אחר אבילה לגמור ולזהוה ברכה היא
סמוכה אחת לשעבר הייט אחת שבירך קודם אבילה אלמנה דמברכין שני פעמים אכל זה הפירוש חיו מיושב דהרי (ג) סופה משמע
דק"י אברכה דאשך גאלגו דק"י בה מתחלה אלא ודאי אברכה דאשך גאלגו ק"י כאשר אפרש מיהו משמע בירושלמי כאשר פירשתי תחלה
שהיו מברכין ב' פעמים תחלה וסוף אכל אומר ר' יהודה דו היא תמיהא גאולה מחתך שבירך קודם אבילה אח"כ מפסיק וחולב ביניהם שהרי
במים שאין יחיד הלל כיון שבירך תחלה כמו שבא חיו מותך מפסקו אלא גומר מברך דאי בשלל בירך אח"כ
לא יפסיק בחלום אפילו שלם מפני הכבוד הא לא היה מפסקו שום ברכה אלא נראה הא דפריך בירושלמי הרי גאולה דמשמע
דמברכין עליה בתחלה חייבי בחדש שטובה הסודי בבה אחת שאלו חיו מפסיק שאין נריך אכל חיו שמפסיקין לאלול לון לני לברך כלל
לא בתחלה ולא בסוף והא דקאמר בירושלמי והי (ג) סופה זהו אשר גאלגו דמותתם בברוך ואמאי והא הודאה בעלמא היא כדברכת פירות
ואמאי דמותתם בברוך ומשיב שמים הנה שתי גאולות אחת להבא ואחת לשעבר פירוש לעמוד כמו יגיעו וגם היא הרוכה קלה וגם יש
דב לשעבר כמו אשר גאלגו מנאולת מרירי לפיך דמותתם בברוך ומה שפסקה מהיללון שחינה סמוכה לפי מה שפירשתי עמה והפ"ה
אינה פותחת בברוך יש ליתן טעם לפי שהיא הודאה בעלמא ואפילו שהיא הרוכה קלה חיו מיושב דברך ואלו פחותה כמו אלהי בשמה. וכן
משמע בירושלמי שהיה דרכן לומר הלל בביית הכנסת ואח"כ שוחין סמוכה שלהם בביית בלא שום סדר דכתי בירושלמי (ג) ש"ה) שח"ן בבה
אחת מהו פירוש זה אחר זה בלא הלל ומרד ביניהם מהו (ג) שמעין מן הדל דא"ר יוחנן הלל אס משמע בביית הכנסת ואל וכן משמע
במסכתא 'דמי שלל היה יודע ונכנס בביית הכנסת וכו' והשח"ח נמי מיושב דבשיל כך פותחת ברכה דאשך גאלגו בברוך דטעמא שחינה
סמוכה כי הא דאשך קרא הלל בבה"ל יאל: א"ן דילמא הנהא קביל עליה. האי ליטא משמע דמיירי בתענית יחיד שקבל עליו אכל
בתענית הכבוד לא: דמועם ואין בכך כלום. פירש ר"ח שחזר. ופולט דלא תשיב הנהא מן העשימה אכל בולט לא
אפילו בשאר תעניות ומשום הכי הפולט חיו נריך ברכה שאינו נהנה: במשכים לפתחו. וכן הלכה אכל פגעו באקראי מותר:
למה

ימים שהיו יחיד גומר בהם את ההלל. ללו דוקא יחיד אלא אפילו
לכור קורא יחיד כיון שאין כל ישראל יחיד כמו שמו
בשמיטת פסחים ב"ד צניסן ולאו דוקא גומר דודאי ק"ל דמיים שאין
יחיד גומר את ההלל לון מוכה לאמרו כלל אפילו צדילנו דהכי משמע
צדערין (פ"ג ד' י'): דחשוב כ"ל יום
דמייד גומר כן את ההלל ופריך ר"ה
וי"ב נמי לומא משמע דשאר ימים
טובים כמו ברחמי חרשים פסוקא
ליהדלון לומר מדלח חשיב ומ"ל
יוס וגם מדלח קאמר לגומר ב"ה
וב"ה דלוו הוה משמע דשאר ימים
טובים כמו ב"ה ודאי לון גומרין
אכל קורין אכל עתה משמע אפילו
קורין לא וכן משמע בפרק בתרא
דחעתי (ר' כה): רב קולקט לבבל
חזיכו דהו קא קרו ב"ה סבר
לאפסוקיהו. פירוש שהיה טוב
שהיו גומרים ארוה כיון דחזו דקא
מולגו דלוגי אהר ש"מ מנהא דחובייהם
בידיה אלמח דמיים דלון גומרין
בהן הלל לון חובה לאמרו ומה שלטו
לומרין ארוה היינו מסוס מנהא. וכדוב
במחזור ויטרי כיון שאינו אלא מנהא
בעלמא לא מברכין עליה כדלמר
פרק גלוב וערבה (סופה ד' מד): לון
מברכין על דבר שהוא מנהא. ומייה
לומר ר"ה דאין ראה דלטלטול
ודאי לא מברכין אכל על מנהא
פסוקא דמברכין דהא חיוין כל יו"ט
שני חיו אלא מנהא ומברכין והכל
נמי משמע דמברכין דאי לא מברכין
מחי הפסקה ש"ך בה ועוד ראה
דמברכין על מנהא מהא דרב על
לני כניטתא וכו' ואם לא ברכי
בתחלה אח"כ לא הרגיש רב דהוה
בעלמא עד שלטנו אלא בודאי ברכי
מפני שמברכים טבוב על מנהא
ובשביל כן לא הרגיש עד דלוגו וא"ח
אמאי לא חסיק ארעמיה אס ברכי
לקרות לו לגומר וי"ל דבכך לון לחום
בשכטוב יכול לברך לגמור אפי' כשהוא
מולג או אפי"כ ומה שמברכין כן
על הדלוג לקרות וכשהו גומרין לגמור
כדי שלא יטעו ומשום הכי לא היה
יכול להבין מתוך הברכה עד הדלוג
ויש שרזין לומר דחידו האומר הלל
במים שאין גומרין שאין לו לברך
ומייה סבר מקולי היה לומר דכיון

רב נסים גאון
אמר (רמב"ם)
ימים שהיו
טוב בהן את ההלל
ס' ארוה לפירושיה
במסכת חגיגה כ"ג
ב' פרק פירות בשנה (דף
סג) דאמר ר' יוחנן
משה בן ששון כן
יעצרו ימים יחיד
טוב בהן את ההלל
אמר (רמב"ם)
וזאת אפרה הלל הירוש
ורש לא דארויחא
ולפיק הירי רבא
לפסקו אפי' באמצע
התקן:

גילוי השנים
ב' משמעות ס' טי'
יקוט ש"ל י"ד
בפסק ויכור כנס א"ח
יונתן:

ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום
תענית כח. ו'
והשריו בתענית מועם ואין בכך כלום. כיון שחזר ופולטו דלא חשיבה הנאה מן העשימה וגם אין צריך ברכה ולכן טעמי ר' אמי ור' אסי עד כדי רביעית. ודוקא בתענית יחיד
כדאמרינן תנא קביל עליה אכל תענית כחוב לא. וכן כמה ר' אמי ור' אסי טעמי דר' שישור רביעית. פירש גאון דלי עד שיטעמו בפנים אחת רביעית. אלא (אבל) בכל יום התענית כמנה
פעמים ור' טוטיים עד כשיעור הזה. אמר ר' אבהו א"ד יוחנן הילכתא כברי יהודה דאמר מן וימשיב אפי' וימשיב מ"ט דכתיב וחי' אלקים אמת. וצריך לרבעא א"ה יח' התענית ואמת
ויציב מאי טעמא דכתיב וי' אלהי אמת. וצריך לחזור ולומר אמת ויציב וכו' ולומר (י"א) ולגמורין כל הברכה. רבא אמר אינו חוזר ואומר אמת אלא פסחים כל הברכה כולה ועומר בתפלה.
וקימא לן כרבא דבחרתה הוא והיה רבא מנהא כל האומר פעמים.

ז' י"ג. ה"א י"א. הכבודי. (כ) (כ)
(ז' י"ג) ה"א י"א. הכבודי. (כ) (כ)
ז' י"ג. ה"א י"א. הכבודי. (כ) (כ)

ופורעים לקיים תענית שלם². וצ"ע באשירי פ"ק³ בההיא דירושלמי⁴ דלוח אדם תעניתו ופורע אי מתיישב שפיר פסק דא"ז דלעיל. אמנם בתענית צבור קבוע מגזירת חכמים וחובה להתענות, אם שכח ואכל צריך להשלים⁵ ע"כ. דמי שאכל שום וריחו נודף אינו אוכל עוד שום ויהא

סימן קנז

שאלה: חתן שמתענה ביום חופתו וכמו שאנו רגילים לעשות החופה קודם תפילת המנחה בע"ש, היאך יעשה בשתייתו מן הכוסות של ברכת אירוסין ונישואין קודם שהתפלל עננו.

תשובה: יראה דראוי הוא שיתפלל מנחה קודם שיכנס לחופה ויתפלל ענינו דקי"ל (תענית יא, ב) מתענים לשעות, ומתפלל תפילת תענית. ואע"ג דרבו בו פתרוניי בכמה גוונים, מ"מ בהאי גוונא נהגינן. אבל לשעות קודם תפילת תענית נראה דלאו שפיר דמי. ואע"ג דבפ' במה מדליקין מייטי רש"י² ותוספות³, דפעמים

סימן קנח

שאלה: מי שדרכו לעולם לרחוץ את פיו בשחרית, שרי נמי למיעבד הכי ביום תעניתו או לאו.

תשובה: יראה דבתענית צבור לא כשר למיעבד הכי ביום תעניתו, אבל בתענית יחיד שרי¹. וכן קבלתי שאחד מהגדולים² הורה כך, ודקדק מהא דאמרין פ"ב דברכות (ברכות יד, א) דהשרוי בתענית טועם ואין בכך כלום ועד כמה עד רביעית. ופר"ח שם³ דווקא שחזור ופולט, ואפ"ה דווקא עד רביעית, אבל טפי מרביעית חשיב הנאה אע"ג דפולט. ורצה אחד מהגדולים דלעיל בתחילה לומר דמה שאדם מחזיק מים בכף ידו כדי להכניסו לפיו לרוחצו בציר הוא מרביעית ולכך שרי שהרי פלטן. וחזר מטעם זה והתיר מטעם אחר ואפ"ה הוה יותר מרביעית, דדווקא הרוצה לטעום אסור

2. רמ"א (סי' תקס"ח ס"א). ועי' לקט"י (ח"א עמ' 114) ומש"כ ששאל ממהר"י. 3. תענית פ"א סי' י"ב. 4. נדרים פ"ח ה"א. 5. רמ"א (שם ס"ב). 6. עי' ט"ז שם (סק"ד).

סי' קנז: 1. רמ"א (סי' תקס"ב ס"ב). 2. שבת כד, א ד"ה ערבות. 3. שם תוד"ה ערבות. 4. עי' שו"ע ורמ"א (שם ס"א) וט"ז (סק"א) ומג"א (סק"ב). 5. עי' רמב"ם (פ"א מתענית ה"ג) ואורחות חיים הלכ' תענית (סי' ה') ותשו"ב (ח"ג סי' ז') ותשו"ב — מהגניזה (אסף עמ' 128) בשם רש"י, ועי' ראבי"ה (ח"ג סי' תנ"ה) ובהער' מק"נ שם, ועי' ט"ז (שם סק"א). 6. צ"ל פ"ב דע"ז — סי' קע"ט. 7. רצ"ל דהתם מיירי דסו"ס צם כל היום אלא דמ"מ קבלה לא היתה אלא לשעות וע"כ מ"מ ישלים ומתפלל תענית, ומשא"כ הכא שלא צם כל היום.

סי' קנח: 1. בי"ו ושו"ע (סי' תקס"ז ס"ג) עי' נו"כ. 2. מהרי"ל — מובא בד"מ (שם סק"א) ואסר בט"ב ויזכ"פ וכ"ה בסמ"ק (סי' ר"כ) הביאו בי"ו. ועי' לקט"י (ח"א עמ' 114). 3. שם תוד"ה טועם. 4. רמ"א (שם ס"א). 5. שם ד"ה או. 6. ברכות מה, א ד"ה דחנקתי. 7. עי' היורר הו"א וחי' רש"א חק"ה

וחור ולפי סגרת רבינו נראה דהוא הדין דיכול לקרות צמורה אפילו אינו מתענה דקריאת הציבור חובה מוטל על הכל על ידי העשרה שמתענין ואפילו רב נתן מודה בזה דעד כאן לא קאמר אלא לענין תפלת עגנו מאחר שהוא שליח בשביל המתענין אכן המנהג הוא שכל מי שלא התענה אינו עולה לתורה כשקורין ויחל ומהרי"ק (שורש ט ענף ה) כתב דהמנהג הוא שהכהן שאינו מתענה והוא צבית הכנסת יאל משס ויקראו במקומו ישראל והמתענה ודבר פשוט הוא שאס טעו וקראו לספר תורה אותו שאינו מתענה יעלה ויברך שאין כאן איסור כל עיקר לדברי הכל אלא שנהגו לכתולה שלא לעלות אבל אם כבר קראוהו עולה:

ז איתא במדרש (מכילתא בשלח ב' פ"ו ו) ואהרן וחור תמכו

בידיו מכאן שאין פוחתין משלשה העוברים לפני פוחתין משלשה העוברים לפני התיבה בתענית ציבור לכך צריך בתענית ציבור שיצטרפו שנים אצל שליח צבור וכו'. כן כתב הרמב"ם (סי' תשכ"ה) שספר פרקי דרבי אליעזר (פרק מד):

א"כ יש אומרים שכל תענית שיארע בשני ובחמישי שקורין שחרית פרשת היום ובמנחה ויחל וכו'. יתבאר נסימן תקע"ה בס"ד (לפ"ה ד"ה ודני) ושם יתבאר ג"כ אם מפטירין בתענית ציבור:

ה כל תענית יש בו נשיאת כפים במנחה חוץ מביום הכפורים וכו'. צפוק צמרא לתעניות (כו): ונתבאר נסימן קכ"ט: אם חל תענית ציבור צערו שבת או צערו ראש חדש או צראש חדש אם נופלים על פניהם אכתוב נסימן תקע"ט (לפ"ה ד"ה כתב) ששם הר"ן (ו). ד"ה (ו) ושם (לפ"ה ד"ה מכל) אכתוב כשחל להיות צראש חדש צאיזו פרשה קורין ונסימן ר"ך (קנז). נתבאר צאיזה מקום מוכיר עגנו צמוסף:

להתפלל: ז איתא במדרש ואהרן וחור תמכו בידיו מכאן שאין פוחתין משלשה העוברים לפני התיבה בתענית ציבור לכך צריך בתענית ציבור (א) שיעמדו שנים אצל שליח ציבור שיאמרו עמו סליחות: (ב) יש אומרים שכל תענית שיארע בשני וחמישי שקורין שחרית פרשת היום ובמנחה ויחל דתדיר קודם או יקראו שנים בפרשת היום והשלישי ויחל (ו) ורב עמרם (סי' נז—נח) כתב שבתעניות הכתובים בפסוק דוקא קורין ויחל חוץ מתשעה באב ורב שר שלום כתב שבכל תענית ציבור וכל תעניות שגוזרים על הגשמים וכל דבר הצריך להם אומרים ויחל בשחרית ומנחה בין בשני ובחמישי בין בשאר הימים (א): ה כל תענית יש בו נשיאת כפים במנחה חוץ מביום הכפורים שתחת מנחה נושאים כפיהם בנעילה וכן נוהגים בשתי ישיבות:

סימן תקסז

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן [א] מטעמת כיצד מותר וביום הכפורים ותשעה באב אסור: [ב] אם יכול ללעוס עצי קמחון ועץ המתוק:

א השרוי בתענית (ב) יכול לטעום עד כדי כשחל להיות צראש חדש צאיזו פרשה קורין ונסימן ר"ך (קנז). נתבאר צאיזה מקום מוכיר עגנו צמוסף:

תקסז פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן [א.ב] אם מותר לטעום בתענית ציבור: [ג] וכן אם מותר לרחוץ את פיו:

א"כ (א) השרוי בתענית יבוא לטעום אכילה ושתיה קציל עליה והא ליכא או דילמא הנאה קציל עליה והא ליכא אמר ליה טועם ואין צריך ללעוס ורבינו יודיה צר נתן פירש רביעית צינה עכ"ל ופירוש רש"י עיקר וכתבו התוספות (ד"ה טועם) ג והרא"ש (סי' ו) פירש רבינו חננאל כגון שחור ופולטו הילכך לא חשיבא הטעמה הנאה ומיהו דוקא רביעית אבל טפי מרביעית חשיבא הנאה לענין תענית וכן כתב הרי"ף צפרק קמא לתעניות (ד) וכן כתב הרמב"ם (פ"א הי"ד):

דרבי משה

(ג) עיין לקמן סימן תקע"ט (דמ"ק אות א) כיצד קורין בתענית:

פרישה

דהאמרין אם צא להוסיף צפוק כל צרכה מעין הצרכה אומר לאו דוקא שאסור לומר [בה] כי אם מה שהוא מעין אותה צרכה דזה אינו רק לזריך להתחיל צדבר הוספה מעין אותה צרכה ואח"כ יכול להאריך בדברי מחנונים כמו שירצה ולחפוקי בשומע תפילה יכול להתחיל צמה שירצה ופירוש זה ג"ל צבור ולא כמו שכתב צ"י נסימן קי"ט (ד"ה ועוד) עי"ש ופירושו תפסו רמ"א (נהג"ה סע' א ודמ"ק אות ב) וזכרונו לצרכה ור' מרדכי יפה בשולחן ערוך שלו עי"ש (נפש סע' א) ועיין מה שכתבתי שם (דרישה אות ב) והארכתי בדבר זה: (ו) שיעמדו שנים אצל שליח ציבור ויחל וכו' מההנינו שאינו אנו

7 ← (א) השרוי בתענית יבוא לטעום אכילה ושתיה קציל עליה והא ליכא אמר ליה טועם ואין צריך ללעוס ורבינו יודיה צר נתן פירש רביעית צינה עכ"ל ופירוש רש"י עיקר וכתבו התוספות (ד"ה טועם) ג והרא"ש (סי' ו) פירש רבינו חננאל כגון שחור ופולטו הילכך לא חשיבא הטעמה הנאה ומיהו דוקא רביעית אבל טפי מרביעית חשיבא הנאה לענין תענית וכן כתב הרי"ף צפרק קמא לתעניות (ד) וכן כתב הרמב"ם (פ"א הי"ד):

שהיו סומכין ידיו אי נמי דוקא בתענית שמתפללין צו כל היום דומיא לתענית של משה: (ו) ורב עמרם כתב שבתעניות וכו'. זה לשון מורי ורבי (בבאור הרש"ל לעוד) ואנו נוהגין לקרות ויחל בכל תענית אשר גזרו הראשונים דרך קצב אפילו תענית צה"צ שאחר החג אבל תענית שגזרין דרך מקרה נוהגין לקרות צבוקר מעין הפרשה וצערב ויחל וכן כתב רמ"א (נהג"ה סע' ב ודמ"ק אות ב):

תקסז (ב) יבוא לטעום עד כדי רביעית וכו'. כתוב צמרומת הדשן מי שצרכו לרחוץ פיו צצמריה לא כשר למיעבד הכי צתענית צצור

וור [שם] וכשם סדר כד
 ס"ח סימן נו וכשם רב
 גלוס] וכשם ר"י מהא
 זוהי זרה דף ט'
 [ע"ה]:
 טו"ן שם וכשם הבי"י
 ד"ה ומהגיס] טעמא
 ו אמרו [עבודה זרה שם]
 סוף חלה קצת צרכות
 ולא להאריך:
 שם בשם רב נתן
 ידחה עמוד ריה בשם
 רב עמרם ח"ב סימן כ'
 ו קטן, כ בשם רב יהודה,
 וכות גאון מורה ומעריב
 סימן קס"ה:
 מהרי"ק בשורש ט'
 [ע"ה]:
 טור [עמוד רפ] בשם
 רש מהא דהה"ן וזו
 וט מ, יג, והרוקח
 אן רג] והמרדכי יומא
 משה] בשם [פי'
 ה] [פרקי רבי
 יערו] [פיק מ] [כ"ג]:
 [ע"ה טו, כ] ציטונו
 ל סימן קכ"ט אות
 א:
 וכו' א. ביבא ונפסעה
 וצריחה צרכות
 דף י"ד [ע"ה]:

ו בברכת ס"ה. ומכל מקום לא יאמרו רק סליחות, אבל אל רחום
 שמך וכיוצא בו שאינו מענין סליחת עון לא יאמרו עד אחר התפלה
 (צ"ח עמוד רעט ד"ה ומהגין), ועיין בטור סימן תקע"ט [עמוד
 ש"ב—ש"ד] מענין זה. ונראה ד'י דלס שכן מלומר הסליחות עד
 שגמר ברכת סלה לנו יאמר
 הסליחות אחר תפלת שמונה
 עשרה, עיין סימן רל"ד [סעיף ד]:
 ז א יתפלא. נראה לי [ז] דלס
 אירע שעבר לפני המינה יאמר
 בשמונה תפלה ענונו זיוס לוס
 התענית הזה, [י] עיין בטור [סוף
 עמוד רע"ט] ובסוף סימן קי"ט
 [בש"ע]. והוא הדין אם אין סליח
 ציבור אחר, מוטב שיחפלו מי
 שאינו מתענה משיחצטלו לשמוע
 קדיש וזרכו, עיין סימן נ"ג סעיף
 ז': ה שאין עומד כו'. נראה
 לי דבשחרית מותר לעלות, אף על
 פי שדוחין פרשת השבוע וקורין
 ויחל מכל מקום על כל פנים
 קורין בתורה בלא התענית, אלא
 אם כן התענית באמצע שבוע.
 וכתב הב"ח [עמוד רפ דבור ראשון]
 דלס קראוהו לעלות אפילו
 במנחה ^ב יעלה, דליכא איסורא
 בזה אלא מנהגא בעלמא, עכ"ל.
 מיהו צ"י סימן קל"ה [עמוד מד
 דבור ראשון] כתב דאפילו כהן
 שקראוהו אינו עולה. ומכל מקום
 נראה לי דליכא איסורא אם עולה:
 ז יצא הבהן, כדי שלא יאמרו
 שהוא פגוס, ומכל מקום אם הוא

(ו) להרבות סליחות בברכת ס"ה צנו. מיהו אל רחום שמך
 ושאר דברים אחר זה, נוהגים להמתין עד אחר סיום שמונה עשרה
 צרכות: (ז) שיהי ציבור שאינו מתענה כו'. כן כתב הטור
 [עמוד רע"ט] בשם רב נתן, וכתב עליו ואינו יודע למה, שאינו אומר
 זיוס מעניתי אלא זיוס התענית
 הזה, ומעניתי הוא לאחריס. ודאי
 אם אפשר שיהיה סליח ציבור
 המתענה טוב הוא מאחר, אבל אם
 אי אפשר נראה לי שיכול להחפלו
 ע"כ, ופסק כאן כהר"ר נתן דאפילו
 אם אין שם מי שמתענה דאפילו
 הכי לא יתפלל אותו שלא התענה.
 ומשמע לי דכל שכן לענין קריאת
 המורה שיש חשש צרכה לצטלה,
 ואפילו הטור מודה בזה, דלא פליג
 אלא במקום שאין אומר רק סחם
 תענית לא מעניתי דלו אין שקר
 בפיו, מה שאין כן בזה דיש צרכה
 לצטלה, דהא צריך לצדך על הקריאה
 אף על פי שכבר צריך בשחרית [סימן
 קלט סעיף ט], אלא על כרחק משום
 הקריאה בצבור יצדך שנית, וזה לא
 שייך אלא למי שהוא מתענה, אבל
 למי שלא מתענה הוי צרכה לצטלה,
 על כן אפילו אם אין שם מי שיכול
 לצדך או שאין שם כהן אחר אפילו
 הכי לא יקרא מי שאין מתענה. ועל
 כן נראה דאפילו קראוהו כבר לא
 יעלה דהוה צרכה לצטלה. ואין לומר
 דיש חשש שיאמרו פסול הוא, דלס
 כן קשה במה שכמוז סימן ס"ו
 סעיף (ח') [ד] צמי שקורא קריאת
 שמע וקראו לספר תורה לא יפסיק ואמאי לא חשו לזה, אלא ודאי
 במקום שיש עצירה לא איכפת לן בחשד, כל שכן כאן דהוי צרכה
 לצטלה, ודי בחשש זה דצריך שי"ח הבהן מצית הכנסת כמו שכמוז
 בסימן קל"ה סעיף ה' [בהגה], אבל לא מהני לעשות איסור בשביל
 זה. וכן נראה ממנה שכמוז צ"י [עמוד רפ ד"ה מהגן ו"ל], כתב מהרי"ק
 בשורש ט' [סוף ע"ד] מעשים בכל יום כשאין הבהן מתענה יוצא
 הבהן מצית הכנסת ועומד לקרות בתורה ישראל המתענה. נראה
 מדבריו שאין עומד לקרוא בתורה מי שאינו מתענה, עכ"ל. משמע
 דאינו קורא כלל אפילו אם קראוהו כבר, דלס לא כן היה לו לכמוז
 דלא יעלה לקרות או לא יקראוהו, כן נראה לענ"ד. ומו"ח ו"ל צ"ח
 שם דבור ראשון] כתב שאם טעו וקראוהו לספר תורה דיעלה, שאין
 כאן איסור כו', והנראה לענ"ד כהצדתי:
תקסז א יבד' אטעום. דאכילה ושחיה קיבל עליה אבל לא
 הנאה, ומשום הכי מי שמוזר מאיזה מאכל אסור אפילו
 לטעמו:
 כוונתו להנאת עצמו שרי, כמו שכמוז צו"ד ריש סימן רל"ח דכל שלא אכל כשיעור מקרי טעימה ^ב ולא אכילה, וכן משמע בדוקא
 [סימן רע"ט]. ^א עיין מה שכחצתי סימן ר"י [ס"ק ו]:

סימן תקסז
 טעימה ורחיצת הפה שמותר בתענית. וכו' ג' סעיפים:
א השרוי בתענית (א) א א"ב יבול ^א לטעום

צב"כ ^א אין לחוש, דליכא פגוס, שהכל יודעים שיש בני אדם שאין
 רגילין להתענות (צ"י סימן קל"ה ס). אבל אם יש כהן אחר צבית
 הכנסת פשיטא שיכנס לבית הכנסת ^ב וישמע קדיש, ואם חושש
 שיקראוהו לעלות יאמר לחון שלא יקראוהו: י יעמדו שנים.
 דילפינן ממשנה דכתיב [שמות מ, יב] ואהרן וזכור ממנו משום הפרת
 למה אין נוהגים כן בזמנינו, רק זיוס הכיפורים משום הפרת
 נדרים, ואפשר משום דקיימא לן [סימן תקס"ט סוף ו] אין תענית
 ציבור בצבל. ועוד י"ל דעכשיו שכולן אומרים הסליחות עם השליח
 ציבור אין צריך להעמיד אצלו: יא חוץ מבייבוס
 הביבורים, (וה"פ) [והוא הדין] ^ב בכל תענית שיש בו נעילה
 דמקדמין ומגליין מנחה, דלמא אחי לאחלופי במנחה של כל ימות
 השנה שהיו גם כן מקדימים ^ב להחפלו מנחה, מה שאין כן
 במנחה דאחר תענית שהיו מאחרין אותה סמוך לשקיעת החמה:
תקסז א יבד' אטעום. אם יש בו מלח או תכלין (רש"י צרכה
 יד, א ד"ה מהו שיטעום). דלא קביל עליה שלא יהנה אלא
 שלא יאכל וישחה, וזה לא מקרי אכילה ושחיה. ^ב ואפשר דאפילו
 כוונתו להנאת עצמו שרי, כמו שכמוז צו"ד ריש סימן רל"ח דכל שלא אכל כשיעור מקרי טעימה ^ב ולא אכילה, וכן משמע בדוקא
 [סימן רע"ט]. ^א עיין מה שכחצתי סימן ר"י [ס"ק ו]:

ציונים ארמ"א
 (פרדכי דתענית
 הנהו מיימוני פרק א')
 רבי משה סימן קכח
 ת ט ד"ה וכתב, בשם
 יגור סימן קעו בשם
 "מהרי"ל החדשות
 סימן כא]:
 סימן קכח סעיף מד
 בהגה:

ג"ליון מהרש"א
 (א) וישנו מיהו אן יבד' אטעום אם מוסיפה בלשונו לצד גם

הצנור פרי צנור
 הוצא מפי אמן זכור גאל
 חנון יבד' אטעום

פרי מגדים

משבצות זהב

(ו) להרבות. עיין ט"ז. ועיין ב"ח [עמוד רע"ד ונוהגין] בזה. ויש הנהיגו גם סליחות לומר אחר גמר התפלה, וכן הנהיג אדוני אבי הרב ז"ל בבית המדרש בק"ק לבוב בחוץ לעיר לומר סליחות אחר שמונה עשרה: (ז) שליה ציבור. עיין ט"ז. ועיין מ"א אות ח' ואליה רבה כאן [ס"ק ה] וסימן ק"לה אות ו'. ולענין קריאת ויחל כשאין עשרה בבית הכנסת רק יש עשרה בעיר שמתענין, ענינו כבר מבואר שצריך עשרה בבית הכנסת דווקא, ולענין ויחל בשחרית כשחל התענית בשני וחמישי אף על פי שדוחין פרשת השבוע לית כאן ברכה לבטלה (דתקנת עזרא לקרות שני וחמישי), אם כן די כשיש ששה בבית הכנסת קורין ויחל, מה שאין כן במנחה צריך שיהא עשרה בבית הכנסת, ע"ש. והוא הדין שחרית כשחל באג"ד צריך עשרה בבית הכנסת דווקא:

תקסו (א) יכ"ז. עיין ט"ז. ברכות י"ד [ע"א]. ומשום הכי במודר הנאה מתבטל אף פולט כל שהוא אסור דנהנה, ומהאי טעמא יש אסורים [במנהג] בתענית ציבור, ואף למאן דמתיר מודה בזה. ועיין תוספות שם [ד"ה טועם] משמע דפולט לית הנאה ומשום הכי טועם

דנכון לומר הסליחות אחר שמונה עשרה, וי"ל ק"ל משמע לן דלא יאמר בשמונה עשרה כו': ז א"א. עיין מ"א. דהטור סובר כן לכתחלה, ומכל מקום זכרה צפני עגמה לא יאמר, רק בשמונה עשרה, ואפשר מוטעם בשמים, עיין מה שכתבתי בכות (ו') [ה]: ח שאין. עיין מ"א. ועיין ט"ז [ס"ק ז], ועיין אליה רבה אות ו' בסיומן ק"לה: ט יצא. עיין מ"א. ועיין ט"ז [ס"ק ז], ועיין אליה רבה [ס"ק ה] א' דיומא דעינא [נרמס לג], [ג] עתה צעורה, אף ציומא דעינא, ע"ש: יא הדין. עיין מ"א. ואומרים אלהינו ואלהי אבותינו [ובין] שיש שלום בתענית ציבור, ואם אין עשרה צבית הכנסת אין לומר, ומימה חשש זכרה ליכא בזה:

תקסו א יכ"ז. עיין מ"א. זכרות י"ד א' ברש"י, ועיין ט"ז מה שכתבתי בזה. ומה שכתב [המ"א] צו"ד [סימן] ר"ל"ח סעיף א', חזי שיעור אסור ואין מלקות, דלא יחל וודאי לאו אכילה עד שיאמר של אטעום, ע"ש. ומייה כהן ככל שהוא שאוכל אסור, והתם נמי דווקא אוכל כל שהוא, הא טועם ופולט אף אמר של אטעום אין לוקה. ועיין מה שכתבתי צו"ד [סימן] מז משבצות זהב אות ד; סימן מז משבצות זהב אות כז: גבי טעמייה הכחד טועם ופולט אי מן התורה או דרבנן, וצ"ע * כעת:

באר

ה) ס"ח. ואם שכה לומר עד שגמר זכרה סלח יאמר הסליחות אחר תפלת שמונה עשרה, מ"א [ס"ק ז]. ויכולים לומר הסליחות אפילו אין עשרה שמתענים, ועיין סימן הל"ז מה שכתבתי שם [ס"ק ג]. ודוקא סליחות וידוים, אבל למען אמתיק וענינו ואזינו מלכנו אין לומר אלא לאחר המפלה אף בצבור, אחרונים, [אליה וטע"ס ס"ק ה]: (ו) א"א יתב"א. נראה לי דאם אירע שעבר לפני המזבח יאמר בשמונה עשרה ענינו כיום כיום המענית הזה, והוא הדין אם אין שליח ציבור אחר, מוטעם שימפלי מן שאינו ממענה משיבטלו לשמוע קדיש וקדושה יי, מ"א [ס"ק ז]. עיין סימן תקס"ה מה שכתבתי [ס"ק א]: (ז) התענה. נראה לי דבשחרית מותר לעלות, אף על פי שדוחין פרשת השבוע וקורין ויחל מכל מקום על כל פנים קורין בחזרה בלל התענית, אלא אם כן התענית בזמנא השבוע. וכמה ה"ח דאם קראוהו לעלות אפילו בגמנה יעלה, דליכא איקורא בזה אלא מנהגא בעלמא, [מ"א ס"ק ט]. אבל הט"ז [ס"ק ז] כתב דאפילו אם אין שם שום מי שיוכל לברך או שאין כאן אחר אפילו הכי לא יקרא מי שאינו

הגהות רעק"א

תקסו (א) [שי"ע סעיף ה] ואם הבהן אינו מתענה. אם צבית הכנסת כהן ולוי שלל התענו וקדלו לכהן ואחר כך מכרו שלל התענה, אם יקראו אחריו לוי שלל התענה או יקראו אחריו ישראל המתענה, כתבתי במשנה [המגדול מניא] סימן א':

על כל פנים איכא עשרה דצייתו ואומרים עכשיו ברכו וקדושה אף שיש מהם שכבר שמונו, אבל לענין קביעת ברכה בעי עשרה. וכתב בתשובת עבודת הגרשוני סימן ג"ז שכל שכן שלא יקרא ויחל, אבל לומר הסליחות תוך שמונה עשרה בזה מקיל, אבל כתב שידלגו שתי חיבות אלו בסליחה [ליים המיש] המתחלת תענית צבור [ויש לומר תפלת צבור], וכן בסליחה [ליים שני קמא] המתחלת אלהים בישראל כו' יש לדלג פוקדין קדשו צומות לקבוע, וכן בסליחה [ליים המיש] המתחלת תענית ציבור כו' יש לדלג הקדשנו צום עוללים כו' [וכן בכל מקום שמוזכר צום]: (פ"ק ז) בברכת כו'. ונראה לי דאם שכה בו עיין סימן רצ"ד. סעיף ד', דכל מקום שאין מחזירין, כיון שגמר הברכה אף שלא פתח בברכה שלאחריה אינו ראוי לאומרה, משום הפסוק, וכן הוא לעיל במ"א סימן תקס"ה ס"ק ב': (פ"ק ז) א"א כו'. עיין בגמרא. ר"ל, דהוא חולק וסבירא ליה דאפילו לכתחלה יכול להתפלל מי שאינו מתענה ולומר ענינו ולקבוע ברכה בפני עצמה רק שיאמר ביום התענית הזה, וניהו דהרב ב"י [בשו"ע] הסכים עם החולקים, היינו לכתחלה, וגם דיעבר אם עבר לפני התיבה די בזה שלא יקבע ענינו ברכה בפני עצמה

שמו

אשל אברהם

הכי מלה האדון המ"א ז"ל דין זה ניראה לו, דלא תימא דהוא ספק ספיקא, דהעיקר דאין אומרים ענינו, עיין מ"א [סימן] תקס"ב [ס"ק ג] [ו"ס"ק] וי"ז וצ"ח [סימן] תקס"ב [עמוד רס"ד ד"ה ולכן] ד"ל בלא קיבל מאתמול זמנחה והמענה יום שלם וקיבל בלילה יש הרבה פוסקים דיאמר ענינו, י"ל הוא ספק ספיקא * והכן זה, ולכן ז"ע. ומה שכתב האליה רבה [ס"ק ד] בשם ב"ח [עמוד רע"ד ד"ה כתב] יחיד שאין מתענה שיחפלו עם ציבור יאמר כיום חענית ציבור זה, כן כתב ה"ח [סימן] תקס"ה [עמוד רע"ד ד"ה ומשמע], וז"ע, דזה יש לומר להטור [כהן] סוף עמוד רע"ג, מה שאין כן לרד"ק בסעיף ה' שליה ציבור שאין מתענה לא יחפלו אף על גב דשליה ציבור, יש לומר כל שכן יחיד שאינו אומר ענינו בלחש אף שמתענה צבית שמתענין על כל ומה שכתב האליה רבה [ס"ק] אם אין עשרה צבית הכנסת שמתענין על כל פנים יאמר שליה ציבור ענינו בשמונה עשרה וכן משמע בשו"מ הרשב"א ז"ל [מ"א] סימן פ"א, כן משמע שם בלשון השו"ת, ע"ש. וז"ע אם אומר בשמונה עשרה שליה ציבור [וסיים] [סיים] צורך אמה יי עונה בעת זרה ושומע חפלה, והוא לכן קובע זכרה צפני עגמה, או דילמא דיאמר כיחיד בשמונה עשרה ומקיים רק צורך אמה יי שומע חפלה. ועיין סימן קי"ח [ק"ח] [ק"ט] צ"ח אות ו' * וז"ע: ז בברכת. עיין מ"א. וז"ע קלח דפשיטא דנכון לומר הסליחות אחר שמונה עשרה, וי"ל ק"ל משמע לן דלא יאמר בשמונה עשרה כו': ז א"א. עיין מ"א. דהטור סובר כן לכתחלה, ומכל מקום זכרה צפני עגמה לא יאמר, רק בשמונה עשרה, ואפשר מוטעם בשמים, עיין מה שכתבתי בכות (ו') [ה]: ח שאין. עיין מ"א. ועיין ט"ז [ס"ק ז], ועיין אליה רבה אות ו' בסיומן ק"לה: ט יצא. עיין מ"א. ועיין ט"ז [ס"ק ז], ועיין אליה רבה [ס"ק ה] א' דיומא דעינא [נרמס לג], [ג] עתה צעורה, אף ציומא דעינא, ע"ש: יא הדין. עיין מ"א. ואומרים אלהינו ואלהי אבותינו [ובין] שיש שלום בתענית ציבור, ואם אין עשרה צבית הכנסת אין לומר, ומימה חשש זכרה ליכא בזה:

תקסו א יכ"ז. עיין מ"א. זכרות י"ד א' ברש"י, ועיין ט"ז מה שכתבתי בזה. ומה שכתב [המ"א] צו"ד [סימן] ר"ל"ח סעיף א', חזי שיעור אסור ואין מלקות, דלא יחל וודאי לאו אכילה עד שיאמר של אטעום, ע"ש. ומייה כהן ככל שהוא שאוכל אסור, והתם נמי דווקא אוכל כל שהוא, הא טועם ופולט אף אמר של אטעום אין לוקה. ועיין מה שכתבתי צו"ד [סימן] מז משבצות זהב אות ד; סימן מז משבצות זהב אות כז: גבי טעמייה הכחד טועם ופולט אי מן התורה או דרבנן, וצ"ע * כעת:

המענה, ואפילו קראוהו כבר לא יעלה דהוי זכרה לבטלה, ע"ש. וכן כתב ה"ח [סימן] תקס"ה, ע"ש, והמ"א [שם] כתב דליכא איסור אם עולה, ע"ש. ובספר בני חייא פסק דלא מנעיה אם קראוהו דיעלה, אלא אפילו לכתחלה יכולים לקרות ולעלות, ועיין בתשובת ממונה שמואל סימן מ"ו ועיין לעיל סימן ק"ה [סעיף ה בהגה]. ודע דמחלוקת זה שייך נמי צדן ארץ ישראל שבא לחוזה לשרץ אם יכול לעלות לחוזה כיום טוב שני של גלויות, ועיין דבר שמואל סימן שצ"ד ובהלכות קטנות [מ"א סימן ז]: (ח) יצא. כדי שלל יאמר שיהא פגום. ומכל מקום אם הוא צב"כ אין לחוש, דליכא פגם, שהכל יודעים שיש בני אדם שאין רגילין להתענות, צ"י סימן ק"ה. ואם יש כהן אחר צבית הכנסת שפוטרו שיכנס לצבית הכנסת וישמע קדיש, ואם חושש שקראוהו לעלות יאמר לחון שלל יקראוהו, מ"א [ס"ק ט]: (ט) בודה. ועכשיו שכולן אומרים סליחות עם השליח ציבור אין נריך להעמיד אצלו, מ"א [ס"ק ז] ע"ש:

תקסו (א) אצטעוב. אם יש צו מלל או תפלן, רש"י, [מ"א ס"ק א]:

ביאור הגר"א

[יג] [סעיף ד] ויש בו. ממה שכתוב שם [עבודת זרה ה, א] אבל אם בא כו', משמע אבל באמצע לא. וסברא ראשונה הוא מה שכתבו חוספות שם [נ"ה אם בא] דציבור שאני, ועיין לעיל סימן ק"ט סעיף ב': [ד"ד] [סעיף ח] ב"ב כו'. גמרא ריש פרק [י"ד] [ד] תענית [כו, ב]: [טו] [הגה] ובגמ' לית האלו כו'. עיין לעיל [מ"ד בהג"ה, ע"ש]:

מהצית השקל

[ס"ק ז] כתב דאיכא משום ברכה לבטלה: (פ"ק יא) הדין כו'. דלמא אתי [פ"ק יא] ר"ל, דבמנחה של כל השנה אין בה נשיאת כפים משום דאז שכיח שכרות, ושכור אסור לישא כפיו. ובמנחה של תענית דליכא למיחש לשכרות, מצד הדין היה ראוי לישא כפיו אלא דגורין אטו מנחה של כל ימות השנה. והיינו דוקא בתענית שיש בו תפילת נעילה, שמחפלים מנחה במאותה שעה שדרך להתפלל מנחה כל ימות השנה והיינו דמקרימים להתפלל כדי שיהיה זמן אחר כך לאכול כי היו דרכן לאכול אחר מנחה של כל ימות השנה, וכיון דגם בתענית מתפללים באותו זמן ליכא היכרא וזאת לאחלופי, אבל בתענית שאין בו נעילה שמאחרין להתפלל מנחה סמוך לעקיעה [דדוקא] כיום שיש בו נעילה מקרימים מנחה כדי להתפלל אחריו נעילה, ודומה לתפלת נעילה, ולא אתי לאחלופי במנחה של כל השנה, לכן נושאים בו כפיהם. ועיין לעיל סימן קכ"ט [סעיף א]:

תקסו (פ"ק א) יכ"ז כו'. ואפשר דאפילו בזמנא דהנאת עצמו, ולא לטעום התבטיל [שרין] כיון דאינו בולע: כמו שכתוב צו"ד ריש סימן רצ"ח. דאם אמר שבועה שלא אוכל, ניהו דאסור בכל שהוא דחצי שיעור

יד אפרים

(שם פ"ק ז) וישמע קדיש. צ"ע, ואפשר טעות סופר וצ"ל וישמע קריאת ספר תורה כו'. ועיין מה שכתבתי בזה בספרי שעי אפרים שער נא סעיף יא פתחי שערים אות ז':

(שם פ"ק יא) הדין מביים הכיפורים והוא הדין כפ"ל תענית, כצ"ל:

(שם) [להתפ"ל מנחה כו'. ובמנחה של כל ימות השנה אין נשיאת כפים משום שכרות, הלכך אף בתענית דלא שייך שכרות, אם יש בו נעילה דמקדמי להתפלל מנחה כמו בשאר ימות השנה אתי לאחלופי:

תקסו (פ"ק א) ואפשר דאפילו בזמנא דהנאת עצמו שרי. נראה לענין שהחיוב אלו שייכים להתחלת ס"ק זה ובצ"ל, אם יש בו מלח או תבלין (רש"י) ואפשר דאפילו כוונתו להנאת עצמו שרי דלא קיבל עליו כו' אכילה ושתייה כמו שכתוב ביריד כו':

הגהות והערות

[ט] במ"א אות קדיש וזכרו':

[כ] תיבות "אפילו במנחה" חיים מפורשות צ"ח:

[כא] כן הוא דפ"ר וברוב המהדורות, והיינו "צבית הכנסת", וכן העמיק מקור חיים (בגדל). ויש דפוסים שכתוב "צבית" והיינו תענית כה"ג, וכן הגיה שמן המאור:

[כב] גירסת המגדלי בפניך דכ"י אלעזר "מזרח" להעמיד גיוס הכיפורים וכו"ו, וכלה מ"א ס"ק י':

[כג] תוקן ממהדורת דהירנפארט מ"א, וכן הגיהו מקור חיים, יד אפרים ולקוטי מנח כן חיים:

[כד] תוקן ממהדורת אמ"ד מ"ח"א (באר הגולה), וכן הוא בסיומן קכ"ט ענין מד כה"ג: תקסו א) תוקן ע"פ נוסח דכ"י התמס סופר כפי שהעמקו צלקוטי מנח כן חיים:

למעטמי רב אמי רב
 י שס; ר"ף תענית
 6; רמב"ם תענית א,
 יד:
 זוספות וברכות שס ד"ה
 10 והרא"ש נס פ"ב
 11 שס רבינו מנחם
 ד"ה והש"ר; ר"ף
 והנ"ס הי"ל:
 הרא"ש שפיר קמא
 ענית [סימן טו] שס
 י"ר יהודה ברלוגי:
 גהת מיימוני שפיר
 נס אה 11 והרוקח
 [סימן טז]:
 הרשב"א וברכות שס
 ד"ה רב:
 תרומת הדקן [סימן
 קמא]:
 סח א. הרי"ף שפיר
 קמא דתענית 7,
 שס הירושלמי [מדרס
 הלכה א; רמב"ם תענית
 ד ומדרס ד, טז; רא"ש
 עניה פ"א סימן טו]:
 ההגות סמ"ק סימן
 לו אה מח:
 תרומת הדקן סימן
 קטו:
 יז [עמוד רפג]:
 ס צירושלמי:

יוניגים ר"מ"א
 1 (6) תוספות וברכות
 י, א ד"ה א
 וזה מיימוני פרק א'
 גימ אה 1; מדרס שס
 1א; ותרומת הדקן
 סימן קכ"ח:
 יביר עצמו:
 רדכי דתענית [רמז
 ימכח שס לאנ"ה סימן
 11 והגהות מיימוני
 פרק א' [סג]:

ב רביעית. הלוג, היינו צ"ל ומחלה (ב"י ד"ה השו"י): ג בכל
 תענית צבור. דבשלמא בתענית שקבלו מעמנו י"ל שלא קבל עליו
 [אלא] 11 הגהת אכילה, 12 מה שאין כן בתענית צבור: ד מעט
 מעט. כן כתב הרב צ"י [ד"ה וכתב הרשב"א] שס הגהות מיימוניות
 [תענית א אה 11 ורוקח, שס] ו"ל,
 טעמה זו בחיך ולרוקקו מיד שלא
 מעבור מן החיך, ולא יטעום רביעית
 13 שפיר דפסע אחת אלא מעט מעט
 ולרוקקו. ומלמדי כתוב בספר ישן
 שס ר"ף גיאות שכלל היום כולו
 מלטרף לרביעית ויותר מאלף אסור,
 עכ"ל. 14 ועיין סימן תרי"ג [ספיק
 ג; 15] ד ויש אומרים שאפילו
 וכו'. ומותר לטעום כמה פעמים
 כל פעם רביעית (רשב"א שו"ת ח"א
 סימן רס"ז): ד לא כשר. ל"ע,
 דזה לקוח מדברי תרומת הדקן
 [סימן קמא] דסבירא ליה [שס] דכל
 תענית צבור אסור לטעום, אבל
 הרב צ"י שפסק לעיל [ספיק א] דוקא
 ציוס הכיפורים ומשעה צ"ל אסור
 טעימה, אס כן למה כתב הכא לא
 כשר כו'. ולר"ך לומר דמייירי ציתר
 מרביעית: ז ואפילו יש במים.
 כיון שמתכוין לרחוץ פיו ולא מתכוין
 לטעום לא מתהני אפילו ציתר
 מרביעית. ועוד דדוקא משאר
 אפילו ציתר מרביעית (תרומת
 הדקן שס). ולטעם זה אסור לרחוץ
 פיו בשאר משקין ציתר מרביעית.

ונראה די דנדבר שאין טוב לשמיה מותר כגון בחומץ, 11 עיין סימן
 תרי"ג ספיק ט' בהג"ה: ה ומותר דע"ש כו'. כיון דהנחה לא
 קביל עליה (מרדכי תענית רמז מרכ). משמע דאף שאר אוכלין מותר
 ללעוס ולפלוט, ומשמע לפי מה שכתב רמ"א בספיק א' דבכל תענית
 ציבור אסור טעימה אס כן הכי נמי
 אסור ללעוס, ואס כן תימה היאך
 כתב רמ"א מלמד ציוס הכיפורים
 דאסור, הוה ליה למימר בכל תענית
 ציבור אסור. לכן נראה לי לאסור
 בכל תענית ציבור. וגם צדק הציוס
 כתב להחמיר, וכתב הא דממירין
 [ברכות לו, ב] כס פלפלי פטור היינו
 מפני ששורפין הגרון ומזיקין לו,
 מה שאין כן בקנמון ושאר בשמים,
 עכ"ל. כתב האגודה שפיר (י"י) [מ]
 דיומא [סימן י] מותר לבלוע (הרוב)
 [הרוק] 11 ציוס הכיפורים, וצ"ח
 סימן תרי"ג [עמוד חז' מד"ה ומ"ש]
 משמע קמא דלדין דקיימא לן
 [רמב"ם שניחא עשור ב, ה] דאפילו
 אוכלין שאין ראויים לאכילה אסור
 לאכול לכתחלה גם (הרוב) [הרוק] 11
 אסור לבלוע. ולי נראה דמותר ברוב
 כיון שאין כוונתו כלל לאכילה, וכן
 הוא בספר חסידים [סימן רנג], 12 עיין
 מה שכתבתי סימן ז' ספיק י"ג
 [ס"ק טו]:

סימן תקפח
 דיני נדרי תענית. וכו' י"ב סעיפים:
 א 6 [א] נדר להתענות יום זה א' 11 ושבת
 ואכל מ' משלים תעניתו והוא הדין אם היה
 16 תענית חלום או שהיה 16 תענית צבור י' או שהיה
 יום ידוע לו להתענות כיום שמת בו אביו או רבו
 י' אבל אם נדר להתענות יום אחד או שני ימים

ערך להם למדריק"ש
 תקפו ט"ף ספיק: 11 א' כשר למעבד הכין, יכול ללעוס קנמון ועץ הממוק, וציוס הכפוכים אסור:
 תקפח ספיק א' תעניתו וכו'. ואס יצ"ה ליה ופירע כיון שאכל, חוץ ממעטת חלום:

שערי תשובה
 תקפו (ח) קנמון. עיין באר היטב. ולענין שחית טוטיין כבר כתבתי לעיל
 סימן (תקנ"ד) [תקנט] [ס"ק ד] לענין תשעה באב, ועיין בברכי יוסף
 כאן בשם מורו זקינו הרב [מהר"א אולאי בהגהותיו לברכי יוסף ד] שפשט ההיתר
 בכל תענית לבד בחשעה באב מפני האבל:
 תקפח (א) ושבת. עיין באר היטב. וכתב ברכי יוסף [אה א] בשם נחפה
 בכסף אריה סימן 11 דמי שהיה שרוי בתענית ושכה ולקח איזה מאכל
 ובידו עליו וזכר מהתענית, יאכל פחות מכזית מפני הברכה, והתענית עולה
 לו. ובאדמת קודש [ח"א אריה סימן יג] גמגם בזה, ואין דבריו נראין, וכן מה"ר
 שבתי גרמיוזאן [משפטי צדק סימן מה] כתב שיש לעשות כן, ע"ש [וצ"ע בארבעה
 צומות שנראה דאסורים, יש לו לומר מיד שזכר ברוך שם כבוד מלכותו].
 ועיין שם [בברכי יוסף] בשם פרי הארץ חלק ב' [אריה סימן 11] שאם היה אוכל
 ואמר לו שעלה עמוד השחר יפלוט. ועיין מה שכתבנו כאן באשל אברהם
 [אמת] [ח"א אריה סימן פג] אם קיבל במחשבתו שלמהתרתו יום חמישי ערב ראש
 חדש, ואחר כך נודע לו שאינו כן דראש חדש היא שבת, אינו צריך התרה,
 ועל צד היותר טוב יתירו לו. ועוד כתב [מהויק ברכה אה ב] בשם זרע אמת שם סימן
 פה] אם אמר אהא בתענית יום חמישי אם אפשר מדבר פלוני ושכח ולא קיבלו
 בשעת מנחה חייב להתענות, ע"ש. ועיין שם [מהויק ברכה אה ב] בשם הרדב"ז
 חלק ב' [א] סימן רע"ז מי שנדר להתענות שנה אחת בה"ב ורוצה להתיר
 אין מחזיקין לו עד שיכנס יום שני הראשון. וכתב בשרית בית יהודה חלק ב'
 11

באר היטב
 (ב) רביעית. היינו צ"ל ומחלה, צ"י, [מ"א ס"ק ב]: (ג) מעט. וכל היום
 כולו מלטרף לרביעית ויותר מאלף אסור, עיין סימן תרי"ב, מ"א [ס"ק ד]:
 (ד) רביעית. ומותר לטעום כמה פעמים כל פעם רביעית, רשב"א סימן
 רס"ז, מ"א [ס"ק ה]: (ה) שדרבו. מהר"ל [הלכות תענית עמוד רסח] היה
 נוהג לרחוץ לעולם אף כוסף צוארו שלא יזנו המים לגרון, חוץ מיוס הכיפורים
 דאסור: (ו) למעבד. ודוקא ציתר מרביעית, מ"א [ס"ק ו] ע"ש:
 (ז) ואפילו. ודוקא מיס וכן חומץ, אבל שאר משקין אסור. ציתר מרביעית,
 מ"א [ס"ק ז] ע"ש. עיין [דב"ש] [הלכות קטנות] 11 [מ"ב] סימן ז"י להמיר
 ליקח תרופה מרה בתענית: (ח) קנמון. ומ"א [ס"ק ח] אסור בכל תענית
 ציבור בכל צממים וזלם פלפלין, ע"ש. כתב האגודה שפיר ח' דיומא מותר
 לבלוע הרוק ציוס הכיפורים, וצ"ח בסיון תרי"ג אסור. ולי נראה דמותר ברוב
 כיון שאין כוונתו כלל לאכילה (מ"ה), וכן כתוב בספר חסידים [סימן רנ"ג,
 מ"א] [נס]. השיירי נכנס הגדולה [הג"ה אה ג] אסור שחית הטוטיין בין
 ציוס טוב בין בתענית, אבל בתשנפת דרכי נועם [אויס] סימן ט' כתב להמיר
 בשניהם, אלא דכתשעה צ"ל ראוי לנעוץ מלשחוחו, ובשאר תענית ראוי ליותר
 מלשחוחו בחוץ צשוקים וברחובות, ע"ש. ועיין סימן תקי"ד ס"ק א' וציימן
 תקי"א ס"ק ל"ט מה שכתבתי שס. אס נפל דיו בספר יכול ללחוך אהו בשלשונו
 בתענית, ספר חסידים [סימן תמ"ג]:
 תקפח (א) ושבת. ואפילו היוד ואלל הרבה לא יאכל יותר, צ"ח, מ"א
 [ס"ק א]:

ספר

עמודי גולה

הם שבעה עמודי עולם

אשר חצב ויסד יסודתו בהררי קדש מרנא ורבנא
רשכבה"ג רבנו יצחק מקורביל בעל התוספות

אשר נקרא בשם

ספר מצות קטן

ועליו

הגהות מרנא ורבנא רשכבה"ג רבנו פריץ בעל התוספות

יוצא לאור עפ"י נוסחת מהדורת קרימונה שט"ז
באותיות מאירות עינים בתוספת תיקונים
ושינויי נוסחאות, פיסוק, פתיחת ראשי-תיבות, והשלמת משפטים
שהושמטו ע"י ה"צנזורה".

מיימון טס פ"ג), אבל אם נצרך לנקביו ורוצה לרחוץ ידיו כמו שהיה רגיל משום הכון לקראת אלדיך ישראל, הרשות בידו לרחוץ כדרכו, אבל פניו לא משום תענוג. ואסור לרחוץ ידיו במפה שרויה במים, משום סחיטה ג. שומרין (טס יומא דף ע"ו) פירות בשדה וההולך להקביל פני רבו, עובר במים עד צוארו ואינו חושש, ובלבד שלא יוציא ידיו מתחת שולי בגדיו שנראה כהולך כדרכו, אבל במוציא ידיו נראה כרוחץ ואסור, והוא הדין לחזור (פירוש כשהוא חוזר מרבו לביתו). אבל לרחוץ פניו ופיו ושיניו אסור, פניו משום תענוג, פיו ושיניו משום דאפילו חצי שיעור אסור מן התורה (כלומר אפי' כל שהוא) ושמא יבואו לו מים בגרונו. ואסור לסוך (טס טור א"ח מ"ד) מקצת גופו ככל גופו, אבל מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש. ואסור (טס דף ע"ח) לנעול סנדלו או מנעל אפילו ברגלו אחת, אבל בשל גמיא [גמין] או באנפליא של בגד מותר (וכן הוא בשו"ע), ובתוספתא (פ"ד דיומא דף ט"ג) אסור באנפלאות. ומונעין (טס ע"ח א"ח מ"ו) מנעלים מן התינוקות, ושאר דברים אין מונעין מלעשותם לתינוקות או על ידם או על ידי גוים. ויש מתענין (ר"ה דף כ"א ועיין בסמ"ג על זה) שני ימים, אבל חומרא יתירה היא אחר שאין מקדשים בשום מקום על

פי הראיה אין לחוש ד. נהגו העולם (עיין נמוס' שנת דף ק"ד טור א"ח סימן מרכ"ד) לתקוע תשרית בליל מוצאי יום ה' כפורים, יש אומרים זכר ליובל, ויש אומרים לפרסם שהוא יום טוב.

רכב

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פ"ד, סמ"ג לאוין סימן ע"ו, טור א"ח סי' חמ"ג.

שלא לאכול חמץ בפסח, דכתיב (שמות י"ז) כל מחמצת לא תאכלו. מחצני היום של ארבעה עשר אסור, וגם לוקה א' לרבי יהודה (כל שעה דף כ"ח), אבל כרת אינו חייב אלא השבעה ימים בלבד, ומדרבנן אסור (פסחים דף י"א) באכילה מסוף ארבע שעות ולמעלה ואסור בהנאה מתחלת שש ולמעלה. ואם נתערב (טס ל' וכל הסוגיא טס נמוס' ונמוס' גיד הגשה דף ט"ח לאוין סימן ע"ו וע"ח טור א"ח מ"ג ועיין במנ"ס טס פ"ה) החמץ בזמנו בהיתר, אסור בכל שהוא בין במינו בין שלא במינו, ורבים אומרים דחשיב בזמנו שאסור בתערובת משהו משש שעות ולמעלה, ומיהו קבלתי מרבותי בשם רבינו יב"א דלא חשיב תוך זמנו ליאסר במשהו כי אם דוקא בשבעת ימי הפסח דהיינו מתחלת ליל ראשון עד מוצאי פסח משום דאז הוי בכרת, אבל משש שעות

א וכן אמר הר' מאיר ז"ל שמותר לאדם לרחוץ עיניו במים ביום הכפורים ולא פניו מפני שהיא רפואה לעינים כדאיתא במסכת שבת בפרק שמנה שרצים טפת צונן שחרית וטפת צונן ערבית יפה לעינים מכל קילורית, ורפואה מותר ביום הכפורים כדאיתא במסכת יומא בפרק יום הכפורים. (שו"ע ונהגו להחמיר). ד [מכאן] אומר הרבי מאיר מי שהתענה פעם אחת שני ימים לשם יום כפורים, צריך לעולם להתענות שני ימי כפורים הואיל וקבל עליו יום שני לשם יום כפורים שהוא איסור כרת כיון שאסרו עליו פעם אחת אסור בו לעולם. (שו"ע ויש לזה התרה). ה) אף על פי שתוקעין קודם הבלדה, אין לחוש משום דחכמה היא ואינה מלאכה. בליל מוצאי יום הכפורים שרגילים לומר ה' הוא האלדים ז' פעמים יש אומרים אותם קודם תקיעה, ויש אומרים אותם אחר התקיעה וכן נראה שהרי אומר אותו לסימן סילוק שכינה שמסתלק ועולה עד לרקיע השביעי וכתיב עלה אלדים בתרועה וגומר, אלמא לאחר תקיעת השופר הוי העלאה והסילוק. (שו"ע נוהגין לתקוע רק תקיעה לבד ותוקעים אותה אחר הקדיש אחר נעילה). **רכב א'** וכן פסק הר' משה מיימון דלוקה, ופירש מורי רבינו יחיאל דאע"ג דקיימא לן כר' שמעון לענין [דל]אחר זמנו כדפסיק רבא, מכל מקום לענין קודם זמנו הלכה כרבי יהודה.

טור
ריו
יה
ע,
קת
דף
(ט)
שר
רבי
ט
אור
יל
דיו
רכו
דף
ט"ע
בת
י"נן
הם
נים
טור
טיט
יירי
כדי
גלה
לידו
ליה.
אדם
על
(טס)
גורה
בים,
שש,
סמ"ג
ת[ו]ת
אמר
אומר

ה' ה"ר דוד אבודרהם
[הלכה ה']
ה' ה"ר דוד אבודרהם
[עמוד נד]:
(*) דין עובדות ומניקות
צוומות בסיומן מקני"ד
[סעיף ה'] [ומק"ד]
[ומקע"ד] [סעיף ד']
ומקני"ד [סעיף ה']:
תקנה א. משנה מעני
דף כ"ו [ע"פ]:
ב. מומלד לרב פסל [שם]
דף כ"ט [ע"פ]:

ציונים רמ"א
(ג) ב"י [עמוד רכ ד"ה כח]
האגו"ק:
(ג*) דרכי משה סימן
הקסב אות א ד"ה אינו,
בשם תרומת הדין סימן
קנז:
(ד*) דרכי משה כאן סוף
אות ב:
הקנא (א) מנהיג אב עמוד
טירמל מנהיג אב עמוד
[ע"פ]:
(ג*) דרכי משה סוף אות
ד:

עטרת זקנים
מקדשין על פי הראיה ויכול
להיות שחלים בערב שבת,
זה אינו, והלא בזמן בית שני
היו עושין ימי שמחה כמו
שאמרו חז"ל [נשא השם
ימ, ג] ע"כ נראה לי. גם אם
לעשות בערב שבת יום
כיפור קטן באם ראש השנה
שבחה, כי אם ביום חמישי
שלפניו, לפי שאין לומר
סליחות וגם יודיים בערב
שבת במנהג. ובאותם
הימים שבין המצרים טוב
להחאבל אחר חצות היום,
כי אז הוא סוד הדינים,
ולבכות חצי שעה או יותר
על חורבן בית המקדש,
ומועיל מאד אלה הנפש (ספר
הכוונות ג, כרע חיינו עין
משעה של עמוד ר"ה ע"פ):

הגהות והערות
[ט] תוקן ע"פ דמשק
חליעור, נמוקי הגרי"ב
והגהות נן אליה:
[ז] כ"כ בשם הגאון, אולם
הב"י עלמו סתירה ליה
דקוריס זמנא בערב שבת,
ע"פ קף החיים [ס"ק ע"ג]:
[א] תוקן ממנהגות לגנוב
מק"ל:
[ב] בשב"י הלקט השלם
לימא, אולם הוצא שם בסיומן
רסג בהערה:
[ג] בשב"י הלקט הוצא
בשם מורי יעלה ז"ל, והוא
רבי יהודה ז"ל בנימין:
[ד] ניפק ממהדורה
למבער מק"ל:
[ט] ניפק ממהדורת אמ"ד
מ"י:

זמנא ה', וכן הוא זמנא פרק ד'
דמעני (פ, א) [שאלתי מעמד לא
היו קורין זמנא בערב שבת מפני
כבוד שבת, ולריך לומר דהאידנא
הכל מכיניס מצעוד יום [ז] ולכן
קורין, ע"פ מה שכתבתי [ט] סימן
מ"י [ס"ק ג ד"ה וגרסה], אין
אומרים ויודיים זמנא (אבודרהם
עמוד רנה ז"ל שם דרכי משה אות ג).
חופה זמנא ב [א] חסור החמן
לשמות מכוס של זרעה מצעוד יום
ונותין למינוקות, [ט] ע"פ סימן
תקס"ג סעיף ז':

תקנא א מבעטין בשמחה.
פירוש שאין שמחין כלל,
[א] כמו שכתבו המוספות פרק קמא
דמגילה [ה, ז ד"ה מבעטין [השני]]:
ב לישתמיט מיניה. ב עד לאש
חדש חלו (רבינו ירוחם נמי ית מ"ב קסד, א [ז] וכן משמע בגמרא מעני ריש כ"ט, ג):
ג ובעל ברית. לכאורה דוקא אומות המינוק
על זכריו בשעת המילה כמו שכתוב [ז] ציו"ד סימן רס"ה סעיף י"א [בהגה], אבל המכניס ומוציא המינוק אינו בכלל זה, [א] ואף שהגשים
רגילות גם כן ללבוש בגדי שבת, היינו לפי שזה הוא עיקר מלותם. [ודכ"ש] [ומכל שכן] ב זמנא שחל משעה של שבת, שמדינא חסור ללבוש
לזנים, דלא שרי אלא להתוסף המינוק, [א] אין מחליפין אפילו הטלית (מהרי"ל הלכות ט' בל עמוד רמ"ב):

שערי תשובה
(ד) בערב שבת. ע"פ באר היטב. וע"פ ביר אפרים [על מ"א ס"ק ט] מה שכתבתי
לעונן אמירת ענינו:
תקנא (ג) ובעל ברית. ע"פ באר היטב. וע"פ בפנים מאירות חלק ג' סימן
ל"ז שהשיג על הבאר היטב, וכח שאין לדייק מלדא כתב היהיר לגלח,
[ורין] [ודוק] [א] לאידך גיסא דלא כתב איסור, י"ל דסמך על מה שכתבו להתיר
לבוש לבנים הוא הדין לגלח, כיון שנוהגים לגלח לפי שיום טוב שלו הוא.
ובמחויק ברכה [ואת כן כתב בשם שו"ת דרע אמת [מ"א א"ח] סימן טו] שדעתו
לאסור הספורת ולבישת לבנים בשבוע שחל תשעה באב בתוכה, והשיג על
הפנים מאירות, וכתב דרמ"א לא התיר רק בגדי שבת אבל לא לבנים כו'. אך
בשם בני יהודה [בית יהודה ח"ב סימן פה] כתב לאסור בתספורת ולהתיר בלבנים,
ע"פ שם במחויק ברכה אות ה'. וע"פ בשו"ת אור נעלם סימן י"ד שכתב, תשעה
באב ביום ראשון והמילה ביום חמישי שלפניו, כיון שאין שבוע שחל תשעה
באב ואין איסור מדינא דגמרא, יש להתיר למוהל ובעל ברית להסתפר לכבוד
המילה. וע"פ בפנים מאירות שם שהשיג על הבאר היטב שהבין מה שכתוב
ב"י"ד סימן [שצ"ד] [שצג] [סעיף ג בהגה] לגלח קאי על הספורת הראש, זה אינו,
דקאי על גילוח צפרנים. וכן בדרכי משה [שם אות ב ד"ה וכתב] לא הוכיר לגלח,
וכן בלבוש [שם סעיף ג] כו'. ובחנם השיג עליו, שהרי הבאר היטב סיים בה וע"פ
מה שכתב באר הגולה, ובבאר הגולה שם ב"י"ד כתב שם שבערתי משה לא
הוכיר לגלח ואולי דאצפרנים קאי כו', ובבאר היטב [למהרי"ט] שם [ס"ק ה] הביא
דברי הלבוש [שם סעיף ג] וכתב שבבאר הגולה הקשה על זה שהיה ליה למימר
ולגלחם כו', ע"ש: [וע"פ באליה רבה [ס"ק כה] ואליה וזוטא [ס"ק טו] שמשם

ביאור הגר"א
[ד] [סעיף ג] כל כו'. ע"פ באר הגולה [ואת ג], ולא הוכיר במתניתין אלא תשעה
באב, משום דשאר ברצו חליא: [ה] [הגה] ואם חלו כו'. כיון דמסקינן ועירובין
מא, בן דמתענה ומשלים, דינו כשאר תענית כמו שכתוב בסיומן תקס"ו סעיף
א', ע"ש. דלא כאגור [סימן חפס]. [ולאו דוקא] [ולא דמי] [א] לאנשי מעמד [תענית
כו, א], שהרי הקילו להם [שם] שאין מתענין כלל בששי: [ז] ואם [יש] הוציא
לבו, ע"פ לקמן סימן תקנ"ט סעיף ט' ומ"א [סוף] ס"ק י"א וכתב הר"ש
דכו כו'. וע"פ מה שכתבתי סימן תרפ"ו סעיף ב' [ס"ק ח]: [ז] [סעיף ד] בשבת
כו'. כיון דברצו חליא [ואם השנה יח, ב] ואינו קבועין, וכמו שכתוב לקמן סימן
תקס"ב סעיף י"ב, אבל תענית אסור קבוע הוא, כמו שכתב הרמב"ם [תענית
ה, ה] דברי צומח וזעקתם [אסור ט, לא], וכן כתב הראב"ד [ז] [הגה] ומונהג
כו'. דכבר קבלו עליהם, כנזכר לעיל [ס"ק א]:
תקנא [א] וסעיף א הגה' מינה שהיא כו'. ע"פ לקמן סימן תקנ"ט סעיף ה'
[בהגה] שאף בתשעה באב עצמו מותר, וכמו שכתוב [שם סעיף ט] מפני
שיום טוב [שלנו] [שלו]. והותר להם לאכול בתשעה באב שנדה, כל שכן בשבת שחל תשעה באב בתוכה. וכמו שהתירו בחמישי מפני כבוד השבת אף ללבושין,
כמו שכתוב בגמרא [תענית כט, ב] כגון מי שאין לו כו', והוא הדין כאן, וע"פ מה שכתבתי שם [ס"ק א]: [ב] אב"א ב"א הכי כו'. לא מביעיא בשבת שחל תשעה
באב בתוכה דמדינא אסור, דהא אף במכובסין אסור כל שכן בהדשים, דהא שלשים מותר בכיבוס כמו שכתוב בפרק החולין [נפלות מג, א] ור"ש ר"ה [קטן] ובפרק
ג' דמועד קטן [נג, א] והוספת ד"ה כל אב אסור בתכובסת כל שבעה, ואין שלשים אלא לגיהוץ, ואסור לתנא קמא ולרבי בחשישים כמו שכתוב בפרק ג' דמועד

ג י ד (א) [ד] כל ארבעה צומות הללו אם הללו להיות
בשבת נדחין לאחר השבת: הגה [ז] ואם ה' חלו
(ד) בערב שבת וקוריס זמנא ומנחה ויחל [ז] ואם [יש] חופה ציוס המעני בערב
שבת ונהיג להתפלל מנחה ולקרות ויחל ואחר כך עושין [ז] החופה וע"פ לעיל סימן רמ"ט
[סעיף ד] [ט] אם משלימין המעניס:
[ז] בשבת קודם לצום מכריזו שליה צבור הצום חוץ מתשעה באב וצום עבור
וצום פורים וסימנך אב"ף עליו פיהו [משלי טז, טו]: הגה [ז] ומנחה האשכנזים
שלא להכריזו שום אחד מהם [ז]:

סימן תקנא
דיני שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה. ובו י"ח סעיפים:
א משנכנס אב א מבעטין [ב] בשמחה [ב] ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי
גוי [ב] [ב] לישתמיט מיניה דריע מוליה: הגה [ז] [א] מילה שהיא מלאש חדש עד
תשעה בלז [ב] ונהיגן שהמוהל ג [א] ובעל ברית [א] [ב] וצדיק שבת [ב] אכל

באר היטב
(ג) ב"י. לאו דוקא, דלעולם אין עשרה בטבת זמנא כמו שכתוב סימן מ"ח
סעיף ז', [מ"א ס"ק ד]: (ד) בערב שבת. וא"א אפשר לחול בערב שבת אלא
עשרה בטבת, [עטרת זקנים; מ"א ס"ק ה]. וא"א אין אומרים ויודים זמנא, ע"פ
מה שכתבתי סימן מ"ח, [מ"א ס"ק ו]: (ה) החופה. ואסור החמן לשמות
מכוס של זרעה מצעוד יום ונותין למינוקות, ע"פ סימן תקס"ג סעיף ז',
מ"א [שם]. וכן כשחל בתוך זמנא ימי החופה ימיל מענימו. אכל יאר יא"ט
אין לריך להמענות מוך שצעה ימי החופה אם נשא בצולה או צמור אלמנה,
מלאחי בעטרת זקנים [סימן תקנ"ט ס"ק ד]. וע"פ זמ"א סימן תקנ"ט ס"ק
י"א:
תקנא (א) בשמחה. פירוש שאין שמחין כלל, כמו שכתבו המוספות פרק
קמא דמגילה דף ה' ע"ב, [מ"א ס"ק א]: (ב) לישתמיט. עד
ראש חדש חלו, רבינו ירוחם וכן משמע בגמרא, [מ"א ס"ק ג]. וע"פ בתשובת
שנוט יעקב חלק ז' סימן ל"ה: (ג) ובעל ברית. כח זמ"א [ס"ק ג] נראה
דוקא אומות המינוק על זכריו בשעת המילה, אבל המכניס והמוציא
המינוק אינו בכלל זה. וכל שכן בשבת שחל תשעה באב שמדינא חסור ללבוש
לזנים, דלא שרי אלא להתוסף המינוק, כע"ל. וע"פ ב"י"ד סימן שצ"א נראה
היטב למהרי"ט [ס"ק ג] [ד] מה שכתבתי שם. ומדלא כתב נמי שמתירין לגלח
משמע דאסור, וכחש אליהו וזוטא [ס"ק טו] שאסור לו זקניו דאכל מוך שלשים
לא יתקן לפרניו אם יש מוהל אחר, וכן לא יגלח מוך שלשים זמניה, ע"כ.
ורמ"א כתב ציו"ד סימן שצ"ג סעיף ג' דמותר לגלח, וז"ל: וע"פ שם מה
שכתב הנאר הגולה [ואחר אות ח' על זה]:

הגהות רמ"א
תקנא (א) [הגה סעיף א] ואבי הבן לובשין בגדי שבת. ונמספורה י"ל גם
כן להקל, וזלם בשבוע שחל בו משעה של שבת. אליה רנה ס"ק כ"ח. והחמיר
באליה רבה כיון דמדינא אסור בתספורת, וכן דעתו במילה בימי אבלו לאחר שבעה
אם יש מוהלים אחרים אסור לתקן צפרנים, וטעמו כיון דמדינא אסור אין חילוק
בין שבעה לתוך שלשים. ולענין י"ל דהרי אור דרוע [הלכות אבילות סימן תמ] התיר
סתם למוהל לתקן צפרנים, אלא דהדרכי משה [וי"ד סימן שצג אות ב] כתב להתמיר
כשיש מוהל אחר, ואם כן לאחר שבעה כיון דהר"ק גיאות [הלכות אבל עמוד מט]
והבעל הלכות גדולות [סימן כא עמוד רג] מתירין נטילה צפרנים לאחר שבעה, יש
לומר דבמוהל סמכין עליהו. והראיה שכתב [אליה רבה] שם מדברי ט"ז סימן
שפ"א [סוף ס"ק ב] דמהרי"ם [מרוטנבורג], הובא בספר הפרנס סימן רמ' כתב היה בעל
ברית ורחץ תוך שלשים, יש לדחות דהתם אינו צורך להמצוה, מה שאין כן חיקון
צפרנים. לזה נראה לענין המקיל לא הפסיד:

וכמו שהתירו בחמישי מפני כבוד השבת אף ללבושין,
כמו שכתוב בגמרא [תענית כט, ב] כגון מי שאין לו כו', והוא הדין כאן, וע"פ מה שכתבתי שם [ס"ק א]: [ב] אב"א ב"א הכי כו'. לא מביעיא בשבת שחל תשעה
באב בתוכה דמדינא אסור, דהא אף במכובסין אסור כל שכן בהדשים, דהא שלשים מותר בכיבוס כמו שכתוב בפרק החולין [נפלות מג, א] ור"ש ר"ה [קטן] ובפרק
ג' דמועד קטן [נג, א] והוספת ד"ה כל אב אסור בתכובסת כל שבעה, ואין שלשים אלא לגיהוץ, ואסור לתנא קמא ולרבי בחשישים כמו שכתוב בפרק ג' דמועד

של א"ת ע' גק"ל
התורה פריצתאן
הוצאת מנחם זרון בשנת
תמוז תש"א

Fromer, Aryeh Tsevi

עש"ו

עמ"י

ספר
שאלות ותשובות

א ר צ צ ב י

אשר הכינותי בעניי בחמלת ד' עלי
א ר י ה צ ב י פ ר א מ ע ר
אבד"ק קאזיגלוב - ר"מ בישיבת חכמי לובלין

לובלין

בדפוס של ר' עוזר צוועקין נ"י לובארטאווסקא 62

שנת תרצ"ט לפ"ק

וכעת נדפס מחדש

בתוספת הגהות והוספות מהגאון המחבר זצ"ל

על ידי

בן אחי הגאון המחבר זצ"ל

דב פרומר

קרית שמואל - חיפה

בני-ברק ה'תש"נ

סימן פח

בענין מי שסובל ממחלה בפיו, אי מותר לערב יוד במים ביוהכ"פ לרחוץ פיו כדי להעביר הכאב ובדין חצי שיעור ביוהכ"פ

הרב החריב ר' פישל בארינשטיין מ"צ במעביר

76

ע"ד השאלה צמי טיב לו מחלה א בעליוגטע זינג וסובל הרבה כאב מזה. אם מותר לו לערב יאדענא במים ולרחוץ פיו ביוה"כ להסיר הכאב. וכתיב האריך בכחא דהתיירא. וגם אני מסכים להתיירא. ואוסף טעם לזה עפ"י ח"י ס"י פ"ו באיסור ח"ש משום אחשבי וכ"כ הרב ז"ל מלאכי בס"י תמ"ז וז"ל בכ"ד ל"ש לתיחא שמה יבלע בשוגג ח"ש דבשוגג ל"ש אחשבי. ובע"ז י"ש באו"ח סוס"י תמ"ז לענין דיו. ובע"ז דריטב"ח מכות י"ז אהא דאר"ש כ"ש למלקות ולא אמרו כו"מ הלא לענין קרבן. דטעם כ"ש למלקות משום אחשבי ובשוגג לענין קרבן ל"ש אחשבי ע"כ לקרבן צמי כזיתן גם י"ל עוד סברה דהאי דאכל אוכלין שא"י לאכילה פטור אבל אסור הוא מלך אחשביה וכיון דגם ח"ש הוא מלך אחשביה ממילא בהזדמן שתייהן יחד ח"ש ואוכלין שא"י הו"י חרי אחשבי ויש לדמותו להא דתו"מ ס"י כ"ב דאף דמהני גאמן עלי אבא לקבל עליו פסולין. מ"מ מי טיב לו ב' פסולין ל"מ קבלו עלי וקבלו עלי הוא כמו אחשבי וש"מ דתרי אחשבי ל"א. וכתיב הכי"א בשם מחנה לוי בח"ש ושלכד"א לכו"ט מותר מה"מ ולפי האמור מלאנו טוב טעם לזה וק"ל. שז"ר צ"י ס"י תרי"ב ד"ה אבל ש"י דהא דכ"י אבי העזרי דאוכלין שא"י פטור ומותר לכתחלה אפשר דה"י"ד בח"ש ע"י"ש ולפי דברי הג"ל מלאנו טוב טעם גם לזה משום דתרי אחשבי ל"א. וע"כ נלע"ד דבמקום לורך גדול מלך יש להסיר לחשבי"ם לשחות מעדעל"ן שהוא מר פחות פחות מכשיעור ביוה"כ:

אך נלע"ד דבר חדש בכל עת שמזדמן להסיר ח"ש לחולה בפסח או יוה"כ נכון לחלק השיעור לשתיים קודם כניסת פסח וקודם כניסת יוה"כ ואז יהיה דינו כח"ש מחמת צריטו. דלדעת ר"י מינן מותר מה"מ. וה"ל כיון דתחילת חלות אין צו כשיעור הוי כח"ש מחולדה ויה"י עוד סניף להסיר כנלע"ד נכון בעזרי"ת. ונלע"ד עוד דאפי"ן כבר עבר על המעדעל"ן פסח אחד ויוה"כ א' בשנה העברה. והיה צו אז שיעור שלם מ"מ לית לן בה כעין ש"י מג"א ה' סוכה דסוכה שלא ישב בה הוי כלר צ"י ולא אומני ואפי"ן ישב בה בשנה העברה בסוכות ל"מ

77

סו. ובעין זה יש לבאר דברי הב"י ביו"ד ס"י ש"א שכתב ליישב סתירת דברי הרמב"ם דפסק דאסור ללבוש שעטנז אפי' לגונב את המכס, ומ"מ פסק דמוכרי כסות מוכרין כדרכו. וה"י הב"י דשם במוכרי כסות אינו לבוש ממש אלא נושא על כתפו, והק' הט"ז שם ס"ק ז' דמ"מ גם בכה"ג אסור. ולפי הג"ל י"ל דבמקצת לבישה אינו אסור רק כעין חצי שיעור, ובע"ז כתב האבנ"ז יו"ד (*) דביאה במקצת אסור מצד חצי שיעור, וחצי

לגבי סוכות דהאי שחא. וכל זמן שלא ישב בה בסכות זה עוד הפעם שרי. ה"ל כ"ד כל שבכניסת יו"כ זו או פסח זה ל"ה צו כשיעור. אף דבשנה העברה בפסח ויו"כ היה צו כשיעור מ"מ חסוב ח"ש בחולדה. כנלע"ד נכון: L

ו"י"ד עוד דהנה באבני נור או"ח ס"י שצ"י ח"י דלרמב"ם ח"ש דאסור מה"מ הי"ד ח"ש ממש ולא פחות מזה דל"ל ל"ש ח"י לאיטרופי בלשון לירוף הי"ד במחלה כחולין ע"ו: וגם בח"י מהר"מ חלחור על פסחים ח"י כן. ובע"ז אמרתי עוד טעם לזה לפי מה דמבואר בשבט נד: ובתורה אהני דל"ש אהני מעשיו רק בחולש א' מג' שערות שא"ס יתלוש עוד א' יטהר אבל בא' מדי שערות לכוי"ט פטור דהוי כמו ח"י זיה ממת גדול דל"א אהני מעשיו. הכ"י כ"ד דוקא ח"ש אסור דמהני מעשיו א"ס יתל עוד ח"ש כזה יהי' איסור שלם משא"כ בפחות מחל"י. אך תמהו ע"ז דברמב"ם עלמו פי"ד ממח"ס הי"ב מבואר להיפך ש"י צ"י דאפי"ן כ"ג אסור מה"מ האמנם כי יש ליישב. דמ"מ כמ"פ לשון כ"ש ויש לו שיעור בתוס' שבת ס"ג: ד"ה אריג כ"ש וכוה עירובין פ. מה משהו נמי דאמר טפח. וע"י עירובין י. תוס' ד"ה ושני טפחים. וחולין קלו: וכמה כ"ש אמר רבי מנה ופרסו ובמשנה ר"ש י"א דאלות צ"ה אומרים כ"ש כי הרב בשם תוספתא דהיינו כקו המשקולת. ובבבב"ב דף י. תפדה כ"ש. ומ"מ שם בדף י"א שאל וכמה. ובתוס' קידושין דף י"א: ושבוט ל"ט: דאף דיאלו כלים למה ש"ן היינו דל"ב ב' כסף אבל מ"מ צעין שיהא שו"פ. וע"י ס' קהלת שלמה מערכת כ' אות י"ג בזה. וה"כ גם ברמב"ם נוכל לפרש דכ"ש דקאמר היינו מחלה. מ"מ דוחק הוא כי אמורא ל"ך לפרש דבריו והגלע"ד ליישב ולקיים דברי רבינו ז"ל דהנה מהר"י מינן ח"י דח"ש מעיקרא מותר. ומשמעות שא"ר פוסקים איט כן. ונראה לעשות פשר דבר. דהרמב"ם ס"ל בח"ש מעיקרא צ"י דוקא ח"י דלזו שייך ח"י לאיטרופי אבל כשכא משיעור שלם סני במשהו. כעין דמחלק כרימות כ"א: בין לאחותי לירי עומאה בין לאסופי לירי עומאה. ובע"ז כ"מ. הכ"י כשהיה עליו חשיבות שיעור פ"א אינו נפקע לענין איסור גרידא כל ששאר משהו. אך שיחול עליו איסור בזה צ"י הטעם דחזי לאיטרופי ולירוף ל"ש רק במחלה כנ"ל [ולפ"ז נלע"ד עוד לחדש במש"כ האחרונים דא"ס אבל ח"ש יו"כ שיעור אסור רק מצד אחשבי, וכשיאנו מכוון ל"ש אחשבי, או י"ל בלשון אחר שכל לבישה שלא כדרכה דומה לאכילה שלא כדרכה. שאין אסור רק משום אחשבי, ובדבר שאינו מתכוין ל"ש אחשבי: L

(*) ע"י באבני נור או"ח ס"י ל"ד ס"ק ב' (וע"י בקבא דקשייחא להגאון החלקת יואב קושי' צ' וצ"ע). וע"ע בשפת אמת ובהים ל"ג ע"ב ש"כ"ב.

ספר

שאלות ותשובות
מהר"י מינץ
ומהר"ם פדוואה

הא לכם זרע לצדקה פסקים שאלות ותשובות
ספונות וחשובות והם סולת נקייה ובם חידושים יפים
ממתקים ומחמדים יסדום אבירי הדועים
הגאון מו"ה יהודה מינץ זצלה"ה
והגאון מו"ה מאיר מפדוואה ז"ל
ובלעדי אלה סדר גיטין וחליצה מוכן כשלחן ערוך
אשר קבצום וסדרום והוסיפו מדילהון לקח טוב:
[נוסח שער דפוס ראשון ונציאה שי"ג]

ובתוספות הספרים

ביאור מהרי"פ להגאון ר' יוחנן פרעשיל מפאטיק
שו"ת מהרשי"ק להגה"ק רבינו שמואל יהודה
קצנאילנבוגן זצוק"ל
שו"ת גחלת יעקב לרבינו יעקב היילפרין מפאדווא

יו"ל מחדש במהדורה מאירת עינים
מוגהת ומתוקנת עם פיסוק וקיטוע
תיקוני טעויות ועיוני מראי מקומות והערות
מפתחות ותולדות המחברים

יוצא לאור על ידי
זכרון אהרן
פעולה"ק ירושלים תשע"ד

הלב) אמתני' דלעיל אמר זעירי אמר רבי חנינא דם שבשלו אינו עובר עליו, ורבי יודא אמר זעירי דם שמלחו אינו עובר עליו. וכי תימא הא אמרינן פרק גיד הנשה (שם צח.) ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדיקולא דבשרא, סבר מר בר רב אשי לשעוריה בתלתין פלגא דזיתא, אמר ליה אבוה לאו אמינא לך לא תזולל בשיעורא דרבנן, ועוד הא אמר רבי יוחנן חצי שעור אסור מן התורה, ויש לומר דשאני חצי שעור דדם לב העוף (ה) שלא בא לעולם לידי חיוב לא למלקות ולא לכרת, שלעולם לא תמצא בו כזית אלא איסור תמצא בו⁹⁷. לכך נראה לי שאין לדקדק עליו כס"ד של מר בר רב אשי כיון דלא אתי לידי חיוב, וגם הוא מדרבנן מתרי טעמים שהוא מלוח ומבושל⁹⁸. (י) וראיתי מהא דאיתא

ביאור מהר"י פ

(ה) שלעולם לא בא לידי חיוב לא למלקות. דלפי' אמ"ל צמחי שיעור יש להחמיר צ"כ חצי שיעור כזה שמעולם לא היה בו חיוב מלקות שהרי הוא נפרד ועומד בפ"ע ואין בו כזית יש להקל בו, [ואין ר"ל דאינו חזי לאיטרופי, דהרי חזי לאיטרופי לשאר דם ויהי צמיהס כזית, ופשוט כצמחי עבור שטעה בזה ג"א צמכצו אלן, וכבר השיג הפר"ח סי' ס"ח על משו' זאת ועי' צט"ז סי' ס"ח סק"ט ויש בזה שיטות לראשונים ועי' צאור זרוע הגדול ח"א סי' תנ"ה. ונסתפקמי אי איתרמי מרי שצא צהדי הדדי כגון יוהכ"פ צערצ שצת צעת שקידשו עפ"י הרא"י או יו"ע צערצ שצת ועשה מלאכה שהחמיל צה צחד שצא וגמרה צאידך אי מחייב עלה

קל שצטניהס, ואמ"ל דאינו חייב אצל איסור תורה איכא. ומלמתי כי שאלתי כשאלת הראשונים צמחו' הרדב"ז והצי"א מילמחא דפטור, ואני מלמתי צט"ד מפורש צמטנה כזיתות פ"ד מ"ב שאני אומר מקצת מלאכה מהיום [צחד שצא] ומקצתה למחר [צאידך שצא] הרי מפורש דלא מחייב ע"ז, אמנס לענין איסור חצי שיעור תליא צחקירות הגוב"י דהיכי דליכא שעות לתשלום השיעור כגון סוף שצת או יוהכ"פ אי איכא חצי שיעור וצמחו' הח"י ואין להאריך.

(י) וראיתי מהא דא"י בתשו'. צמרדכי פנה"ג ועצ"י יו"ד סי' ס"ח וצט"ע ס"ד וצפר"ח דלא קיימ"ל כן, ועי' צהגה סקצינ המרדכי מה שפי' צו.

הערות ותיקונים

השיעור לפני יוה"כ לשנים כדי שלא יהיה אסור מתחילתו ולא יאמר בו דין ח"ש אסור, אכן קצת צ"ע על דבריו שכן יוה"כ האסור הוא אסור גברא ולא על החפצא של המאכל. וראיתי מי שדייק מלשון הרמב"ם (הל' מאכ"א פ"ד ה"ב) כיסודו של רבינו, שכתב כל שעורים אלו הלכה למשה מסיני הם, ואסור מן התורה לאכול כל שהוא מדבר האסור, ומוכח שהוא דבר שכבר אסור מתחילתו, אבל דבר שלא היה אסור מתחילתו לא נאמר בו דח"ש אסור מה"ת.

98. בספר באר שבע (חולין צח ב) הקשה על רבינו קלונימוס שהרי גמרא ערוכה היא בפרק גיד הנשה (צז, ב) דביצה שנמצא בה קורט דם שנתבשלה עם אחרות שאוסרת עד ששים ואין ביצה מן המנין, אע"פ שלעולם לא תמצא בו כזית דם, דהא אפילו בלב עוף אין בו כזית דם כמו שיתבאר בסמוך כל שכן בביצה, והוא ג"כ אינו אסור אלא מדרבנן כיון

97. בבית יצחק (סי' כ"ט) הקשה על יסודו של רבינו מרש"י בחולין (ק"ט ב) על הגמ' שהביא רבינו דהלב קורעו ומוציא את דמו, ואמרינן בגמ' דאינו עובר עליו הואיל וליכא כזית דם בלב, וכתב רש"י דאסורא מיהא איכא, ולדברי רבינו אין כל חיוב בחצי שיעור שלא היה אסור מתחילתו. ובשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' קי"א) כתב לישב דברי רבינו ע"פ הרשב"א בשבועות (כ"ג ב) דרב ושמואל לא נתברר לן בדעתם אם ח"ש אסור מדאורייתא או מדרבנן, וא"כ כונת רש"י לדעת רבינו, דאף למ"ד דהוא מדאורייתא, לא יהא ח"ש היכא דלא היה אסור מתחילתו אלא דרבנן. ועי' שואל ומשיב (קמא ח"ב סי' מ"ה) שהקיל למעשה על פי סברת רבינו זו בחצי שיעור, אף שבמקום אחר (רביעאה ח"ג סי' ס"ב) כתב שדחה את יסודו של רבינו בספרו תורת משה (כלל צ"א אות ב'). גם בשו"ת ארץ צבי (סי' פ"ח) כתב דאם צריך ליתן לחולה חצי שיעור ביוה"כ ראוי לחלק

בתשובה (חולין חתכוה לשנים אלמא הכשירו

ופל הנ"ל נרו ישראל, ו ישראל אמן. ז

אשר שאלת כל ימור

(י) ודו"ג בעוף פ"י ע"ב צו המיקל צהפסד מן הפסיד [משו] (א) מוע"ש ידע הערו

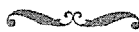
שהוא מבושל. ועו ונתבשל כשהיה המפורסמים שאוס כנגד כל הלב או כ ואע"פ שלעולם ל בהדיא בכריתות ו ומוציא את דמו ל זירא אמר רב לא אבל לב בהמה הו והוא ג"כ אינו אסו ומבושל כמו ראש וכתב יישוב המהרש"ל (או"ה קלונימוס באופן א מבחון איירי, והכ אם כן לא היה בו לא נשתייר דם אי בישול ובטל, אבי חשוב א"כ ראוי עכ"ל. אך הבא"ש וגם על ישוב זה חילוק בין שיעור האיסור דאפילו ח נמי לענין חתיכה

שאלות ותשובות

חכם צבי

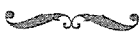
מאת מורנו ורבנו גאון ישראל וקדושו
כמוה"ר צבי אשכנזי זצ"ל
אב"ד ור"מ
אמשטרדם הגדולה ק"ק אשכנזים

כפי שהדפיסם רבנו בחיים חיותו בשנת תע"ב
עם הוספות והשלמות מכת"י
מראה מקומות, ציונים ומפתחות

ליקוטי הערות

הגהות והערות
מספרי גדולי הדורות ומכת"י שדגו בדברי החכם צבי

כרך ראשון

מפעל חכם צבי
בהוצאת מכון "דובב מישרים"
הוצאה מחודשת • ירושלים תשע"ה

שאלה פו

חטה שנמצאה בתרנגולת ביום שביעי של פסח • תמיחות על מהר"ד איסורין בפסקיו • באיזה איסור אמרינן דחצי שיעורו אסור מן התורה • השגה על הב"ח • השגה על המג"א

76

י"מ דינו רבנו חטה שנמצאת בתרנגולת או בתבשיל בשביעי של פסח מהו דין התרנגולת או התבשיל.

תשובה, חמץ משהו שנחערב בפסח נראה דאין עוברין עליו כל יראה וכל ימנא אפילו מדרבנן, לפי הטעם שכתב רש"י בפרק כל שעה [פסקים כ"ט ע"ג] דחמץ בזמנו במשהו אף שלא במינו משום דזכרת הוא ולא בדילי מיניה כולי שמה, נמנא דתרחי בענין כרת ולא בדילי מיניה, ובאיסור ראייה דליכא כרת לא אסרינן ליה במשהו ואפילו מדרבנן, דהא הך דלא במינו במשהו מדרבנן הוא וקיידי רש"י טעמא משום דזכרת הא לאו הכי אף מדרבנן שרי^(א), והא דמנן בפרק אלו עוברין בפסח [שם מ"ג ע"א] כותח הבצלי ופירש"י עוברין עליהן כל יראה וכל ימנא, ובגמרא אמרינן [מ"ג ע"א] דכותח הבצלי לית ביה כוית בכדי אכילת פרס, על כרחך צריך לומר דאית ביה טעמא, דאי לית ביה טעמא לא מציעא דאזהרה אין בו אלא אפילו לכתחילה מותר להשהותו ואפילו מדרבנן^(ב), וכן לפי הטעם שכתב הרמב"ם בפט"ו מהלכות מאכלות אסורות [ה"ט] דחמץ הוא דבר שיש לו מתירין, על כרחך צריך לומר שמוותר להשהותו ואפילו מדרבנן, דאי אסור להשהותו מדרבנן מיהא הרי אין לו מתירין אלא אם כן יעבור עליו כל יראה וכל ימנא מדרבנן^(ג), וכן למה שהוסיף הרמב"ם [שם] לומר דמה שאסרוהו אף בשאינו מינו הוא למאמר התורה [שמות י"ג, כ] כל מחממת לא תאכלו לפיכך החמירו בו, על כרחך לומר דאטעמא קמא סמין, דכיון דיש לו מתירין אחר הפסח אסרוהו במשהו, דאי לאו הכי קשיא למה ליה להרמב"ם למימר לעיל דין ט' דטעם איסור החמץ בכל שהוא משום דהוה דבר שיש לו מתירין, מיפוק ליה דאפילו אין לו מתירין אסור משום כל מחממת, אלא על כרחך עיקר טעם איסור החמץ במשהו משום דהוה דבר שיש לו מתירין, אלא דאי משום הא לחוד לא הוה לן למיסר אלא במינו ולא בשאינו מינו אלא שהחמירו בו אף בשאינו מינו משום שנאמר כל מחממת, א"כ משמע דמוותר להשהותו.

אינו עובר, וכמו שכתב הרב בפירושו וז"ל שהרי יש שם כוית חמץ, משמע הא אין שם כוית לדברי הכל אינו עובר. ור"ת ז"ל פירש [מ"ג ע"א ד"ה ואילו] דאפילו אלו השנויין במשנתנו אין עוברין עליהן כל יראה וכל ימנא אלא שאסורין באכילה, וכנראה שהרא"ש ז"ל הסכים עמו. ויש לדקדק כיון דלדעת ר"ת אפילו בהנך דמשנתנו מותר להשהותן מאי האי דכתב המרדכי [סי' תק"ן] ר"ת היה רוצה לפסוק דחמץ בפסח בששים אמנם לא רצה להקל לעשות מעשה, וכשהיו מוצאים חטה מן תרנגולת מבושלת בפסח לא היה מתירה אך היה ממיר להשהותה עד לאחר הפסח ע"כ, ומאי אריא האי דבטלה בששים מיפוק ליה דאפילו לא בטלה ואפילו בפחות מששים לדברי ר"ת מותר^(ד). ודוחק לומר דס"ל כהך לישנא שכתבו התוס' [בע"א ד"ה אור] והרא"ש [פ"ג סי' א'] דטעם ביעור החמץ מן הבית אף לאחר הביטול הוא משום דילמא אחי למיכל מיניה, וא"כ אף דאינו עובר כל יראה וכל ימנא צריך לבערו. אלא נראה לי דאף לטעם השני שכתבו ז"ל דטעם הביעור הוא משום שהחמירה תורה לעבור עליו בכל יראה וכל ימנא החמירו חכמים לבערו, ואף לפני טעם זה כותח הבצלי וחצרו מותר להשהותן בפסח, היינו דוקא בנחערבו קודם הפסח אבל בנחערבו בפסח אסור להשהותן.

ד"צ"ן נמנא שיתלוך ר"ת על מה שהוכחנו לעיל בדברי הרמב"ם דמוותר להשהות חערובת חמץ שנחערב בפסח אם אין בו כוית אליבא דכל מפרשי דצ"ו, ואפילו אם נמנא לומר כן על כרחך אין הטעם משום כל יראה וכל ימנא, דכיון שנחערב ודאי לא שייך ביה כל יראה וכל ימנא לא שנת קודם הפסח לא שנת אחר הפסח, שהרי הוכחה ר"ת ז"ל היא דאף באכילה לא הוה מחייב אי לאו דכתיב קרא, ומהיכי חייבי למינא משום כל יראה וכל ימנא כמה שכתבו התוס' ריש אלו עוברין, וכיון דליכא קרא על כרחך בנחערב בפסח נמי ליכא כל יראה וכל ימנא, וזה ברור.

ובזה תמה אני על מ"ש מהרא"י בפסקיו [ה"ד] סימן קס"ד בתרנגולת שנמצאה בה חטה בפסח, דע כי מנהג הוא לשורפה דכתב המרדכי פ"ק דפסקים [סי' תקל"ג] בשם ר"י דחטה בתרנגולת צריך כפיית כלי לשורפה בחול המועד, ואין נראה דחטה גופא קאי דפחות מכזית אין צריך ביעור כדאיתא בפרק אלו עוברין, ורי"י מיייתי ראייה משום דקיי"ל אין ביעור חמץ אלא שרפה עכ"ל.

וא"א מציעא לדעת הרב המגיד שכתב בפ"ד דין ח' דלדעת הרמב"ם אינו עובר עליו בכל יראה וכל ימנא אלא כשיש בו כוית בכדי אכילת פרס, אלא אפילו למי"ש בשם הרמ"ך דאף בפחות מכן עובר ועל ידו החזיק בכסף משנה, נראה פשוט דעד כאן לא קאמרי אלא בשים שם כוית אלא שהוא מעורב ביותר מכדי אכילת פרס, אבל בשאין שם כוית אלא משהו לדברי הכל

ודבריו תמוהין דאטו מי חמירא טעם תערובת כל שהוא של החטה שנחערב בתרנגולת מן החטה עצמה, ואם החטה עצמה אין צריך לשורפה משום כל יראה וכל ימנא האיך יעלה על הדעת שהתרנגולת שנחערב בה טעם אותה החטה יהא צריך ציעור, ואין לומר מידי דהוה אהיתר מנטרף לאיסור דבחאי זית איסור לחוד לא מחייב ובחאי זית היתר המנטרף עמו מיחייב, חדא דלא קיי"ל כרבי אליעזר דאית ליה [מ"ג ע"ג] היתר מנטרף לאיסור^(ט). ועוד דאף רבי אליעזר לא אמרה אלא כשהאיסור מרובה ולכל היותר בששניהן שוין, אבל באיסור מועט שנחערב בהיתר מרובה ואין טעמו, ולא ממשו ניכר כלל ליכא למ"ד דהא רובא דאורייתא. גם טבע לשון המרדכי שכתב וז"ל ונאמר בשם ר"י שהחטה הנמנעת בתרנגולת צפסא צריך כפיית כלי ציו"ט כדי לשורפה בחול המועד, משמע דעל החטה קאי דאי על התרנגולת הכי הוה ליה למימר שהתרנגולת הנמנעת בה חטה כו' וק"ל.

דמותר למכור התרנגולת מיד ואין צריך להשהותה עד לאחר הפסח, הרי דרבינו יחיאל ס"ל דחמץ אסור בכל שהוא בהנאה, ואפילו הכי המיר להשהותה עד אחר הפסח אם יראה, שהרי כתב ואין צריך להשהותה עד אחר הפסח משמע הא אם רוצה להשהותה עד אחר הפסח מותר, ואין לומר דדוקא לסקנת רבנו יחיאל ז"ל דלא מייחשיב ליה אותו מיעוט טעם החטה הנבלע בתרנגולת שהרי הוא ממיר למוכרה לגוי כיון שאינה נמכרת ציוקר בשביל טעם החטה הנבלע, ולכן מותר להשהותה שהרי אין לו הנאה בשהיית אותו טעם כל שהוא של החטה המובלע בתרנגולת, אבל למנהג האשכנזים האוסרים למכור התרנגולת שמע מינה דמייחשיב להו פליטת החטה בתרנגולת, א"כ אף להשהותה יהא אסור שהרי יש לו הנאה בשהייתה שדעתו לאכלה אחר הפסח. הא לימא, מדכתבו המוספות ריש פרק כל שעה ד"ה אר"י בן צמירא כותם וכל מיני כותם אומר ר"י בשם ר"ת דר"י אחי כז"ה כו' א"י יסברו שצפסא מכרו לגוי ואחי שפיר אף לר"ת שפירש בר"פ אלו עוברין דמותר להשהותו, מ"מ אסור למוכרו לגוי צפסא משום דאסור בהנאה וכמה שכתב מהרש"א ז"ל שם בחידושי הלכות, שמע מינה דאף מה שהוא אסור בהנאה צפסא מותר להשהותו היכא דליכא איסור בל יראה, וא"כ צריך ליתן טעם למנהג האשכנזים שנוהגים לשרוף התרנגולת שנמנעת בה חטה צפסא ואמאי כיון דליכא בל יראה ובל ימנא. ונראה דטעמא משום תקלה וכיון שהורכבו לצערה מן העולם לא ראו לחלק בין חמץ צעין לטעם הבלוע כי היכי דלא ליטעו בין זה לזה. וכן מנאחי להראש"ד צפסא תמים דעים סימן ל"ג שטעם איסור השהייה הוא משום תקלה, ודוקא בתבשיל שנפסק בשהייה אבל בצשר יבש שלא נזהרו במליחתו אף שאסור לאכלו לא חיישינן ביה לתקלה כיון שזורתו כל השנה, כן כתב שם בסימן ל"ו. ובהכי ניחא דלא תקשה לן דלא חיישינן לתקלה בזמן מועט, דשאני החם שזורתו כל השנה כולה לאפוקי בתבשיל שנפסק בשהייה איכא למיחש טפי.

וגם ראייתו מפרק אלו עוברין דפחות מכזית אין צריך ציעור אינה מוסכמת^(י), דהתייבש לדעת הרא"ש ז"ל שם [סי' ב'] אבל לדעת מפרשים אחרים מ"ש הרמב"ם ז"ל [פ"ג הט"ו] הואיל והוא דבוק בכתלים הוא דבוקא ולכן אין צריך לצערו, אבל באינו דבוק בכתלים אפילו דפחות מכזית צריך לצערו, וכן יפרשו כל אותן השנויים במשנתנו ובצרייתא, ומאי דאתמר בגמרא דפחות מכזית אין צריך לצעור היינו דוקא בדבוק בכתלי הבית או בדופני הכלים אבל צעיניה אפילו דפחות מכזית צריך לצערו. וזה ודאי מוסתייע מנאחי דקיי"ל [יומא ע"ד ע"א] חזי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאיטרופי ה"ג חזי זית חזי לאיטרופי, אלא שכשהוא דבוק לכתלים או לדפנות הכלים נחטט ונעשה כעץ בעלמא. ולאידך דס"ל דאפילו אינו דבוק אין צריך לצערו, יש לומר דשאני איסורי אכילה דאית לן קרא דכל חלב וכדאיתא בריש פרק בתרא דיומא, וכבר חירנו המוספות [ד"ה כיון] שם למאי איצטרריך סגרא וקרא ע"ש, ולפי זה בכל שאר איסורי תורה כגון החולש שער אחד צנויר או בשבת או מנזיא פחות מכשיעור אין צו איסור תורה כלל^(י) דטעמא דחזי לאיטרופי לחוד לא מהני^(י). אי נמי יש לומר דאף דבכל האיסורין פחות מכשיעור נמי אסור מן התורה, היינו דוקא צעושה מעשה שמחשיבו לאותו פחות מחזי שיעור^(י), אבל בחמץ פחות מכזית שאינו עושה מעשה אלא מניחו צביתו ואינו מצערו כיון שאינו עושה דבר שמנאה צו שמחשיבו לא אמרינן ביה חזי לאיטרופי^(י).

דעו"ה מכל מה שכתבנו שהמנאח חטה בתרנגולת בשציעי של פסח כופה עליהן את הכלי עד מנאחי יום טוב ואז שורף החטה ואוכל את התרנגולת, כיון דאין קיי"ל בכל חמץ שנמנע צפסא ביום טוב כופה עליו את הכלי כפשטא דתלמודא [י' ע"א] ודלא כמו שנדחקו האחרונים ז"ל [ראה מג"א סי' תמ"ב] להחמיר ולשורפה ע"י גוי, ומ"ש הטור בסימן תס"ו בשם רבנו אליעזר ממין דתרנגולת שנמנעת בה חטה ביום שמיני של פסח מותר להשהותה משום שהוא ספק חול דמשמע הא בשציעי אסור להשהותה, אפשר דס"ל לרא"מ כהנך פוסקים דקברי דביום טוב אינו כופה עליו את הכלי היכא דלא ביטל, ולא נחית לחלק בין חמץ גמור שיעור

ובבורדכי פרק כל שעה [סי' תקנ"ח] נשאל רבי יחיאל על תרנגולת שנמנע בה חטה כו' והשיב

עליו כל יראה וכל ימצא לאיסור מערובת משהו וכמו שחילקנו, אי נמי ק"ל ד"ט שני דינו כחול המועד לענין זה, אי נמי נפקא מינה להיכא דבא גוי מעצמו לקחתו דבשביעי של פסח כיון שהוא אסור באכילה בפחות מששים מדאורייתא אסור למחות בידו מלקחתו אפילו באיסור משהו, לאפוקי בשמיני של פסח אפילו צבא לקחתו מעצמו מותר למחות בידו.

וְאִיךָ שִׁיחִיה נלע"ד הלכה למעשה שאף בשביעי של פסח אם נמצא גרגיר חטה בתבשיל או בתרנגולת שכופה עליהם את הכלי עד מוצאי י"ט ואז אוכל התבשיל והתרנגולת ושורף את החטה. ומ"ש הב"ח [סוסי' ממ"ו] שאם ישנו עד שנכנס יום האחרון יהיה מותר להשהותו ונמצא שהאיסור חוזר להחירו ע"כ, לא ידענא מה צדק שהאיסור חוזר להחירו והיכן מצינו שיהא זה אסור, ומאי שנא מקדרות בפסח דמשהי להו עד לאחר הפסח אף שבפסח אסורין, ועוד כיון שכבר הוכחנו משהו הבלוע אינו עובר בכל יראה וכל ימצא הדך הוה ליה כביצה שגולדה ציוס

טוב שהיא אסורה ציוס טוב צין צעין צין צעירוצת, היאמר אדם שאסור להשהותה עד למחר, ה"נ דכוותה כיון שאין כאן לא איסור כל יראה ולא משום תקלה ולא משום איחלופי, שהרי צחמץ גמור אמה מודה דכופה עליו את הכלי, ואי משום דבחול המועד היה צריך לשורפו החס טעמא איח ליה יהיה מה שיהיה, וצ"ט ליכא ההוא טעמא ולמה ייאסר להשהותו בלי טעם, ודאי אין זה דומה למצטל איסור שהרי יושב ואינו עושה מעשה, ועוד שאינו נהנה מן האיסור כלל. ומ"ש בספר מגן אברהם [סק"צ] ו"ל ונ"ל טעם אחר דהא כחצמי בשם המוספות דהמשהא את החמץ כדי לצערו אינו עובר עליו אבל הכא משהא אותו כדי לקיימו עכ"ל. אין זה כלום, שכבר הוכחנו דאין כאן כל יראה וכל ימצא כלל ואפילו בחול המועד אין צו משום כל יראה וכל ימצא אלא שנהגו לשורפו בחול המועד משום תקלה, ובשביעי של פסח מותר לכפות עליו את הכלי.

הגלענ"ד כתבתי בניסן תס"ד
צבי בהרב המובהק כמוהר"ר יעקב זלל"ה מאובן ס"ט

שאלה פו

השגה על הרא"ם בפי' לסמ"ג בדין שמן למאור

בזירדושי מהרא"ם ז"ל על הסמ"ג ה"י חנוכה ג"ה ונעשה נס קחב וז"ל, ונעשה צו נס והדליקו שמונה ימים מפני שכל ישראל בחוקת טמאי מחים כו', ואע"ג דהדלקת הנרות דוחה את הטומאה כדנפקא לן מלהעלות נר תמיד [מו"כ פ"י אמור], אבל שמן שהוא ממכשירי ההדלקה לא, שהרי גבי מילה כו' לא אמרו אלא בזמילה עצמה אבל בסכין שהוא ממכשירי מילה אין להעבירו אפילו מחצר לחצר עכ"ל ז"ל. ודבריו תמוהין מאוד, מה שייך דחייה לענין עשיית השמן בטומאה, וכי אסור לאדם לעשות שמן בטומאה לזורך המקדש, ומאי שייטי' דשבת לכאן ששם הוא דוחה ומחלל שבת באיסור תורה או דרבנן וזה אסור כיון שאפשר לעשותו מערב שבת, אבל בטומאה כיון שהותרה בניצור מה איסור יש בעשיית השמן בטומאה (א). וכי תימא ההבאה לבית המקדש אסורה, האמר שמואל

צבי אשכנזי ס"ט

שאלה פח

קושיא על פסקי הש"ע בדין ברכת הדלקת נר חנוכה בב"ה

לצרך ההלל דריש ירחא, א"כ אודא לה ראיית הריב"ש [סי' קי"א] כמה שמבדכין על הדלקת נר חנוכה צבית הכנסת אף שאינו אלא מנהג, שהרי כל ראייתו אינה אלא מצד

בשור'חן ערוך [או"ח] סי' תרע"א סעיף ז' ומדליקין ומבדכין צבית הכנסת. קצת קשה לפי מסקנת הש"ע לעיל [סי' תכ"ג ס"ב] בראש חודש דעדיף טפי שלא

ג ר"א"ש
ד ט"ז ור"א"ש
טור ופ"ח

על ביעור חמץ בליל י"ד ובכרחה זו נפטר מלברך על ביעור ביום י"ד כמו שנתבאר בס"י
תל"ב (סעיף א') מכל מקום לא נפטר אלא כשמבער את החמץ שמצא בבדיקה או את
החמץ שקנה לאכילת י"ד לפי שכל זמן שלא ביער את החמץ שמצא בבדיקה הרי עדיין
לא נגמרה ג הבדיקה שבירך עליה שבדיקה בלא ביעור אינה שוה כלום ולפיכך כל חמץ שמבער קודם
שגמר לבער את החמץ שמצא בבדיקה אין צריך לברך עליו לפי שעדיין לא נגמרה מצות הבדיקה
שבירך עליה ואפילו לא מצא שום חמץ בבדיקה אין צריך לברך עליו לפי שעדיין לא נגמרה מצות הבדיקה
ידוע לו בשעת הבדיקה שיצטרך למחר לבערו שגמר הבדיקה הוא זה ואפילו כשמבער חמץ אחר שלא
היה ידוע לו בשעת הבדיקה כגון שהיה טמון בחור בשעת הבדיקה ובדק ולא מצאו ואח"כ נתגלגל
משם ומצאו או שנמלך למחר וקנה חמץ או שנמלך לאפות לחם חמץ אין צריך לברך על ביעורו אם
מבערו קודם שגמר לבער את החמץ שהיה ידוע לו בשעת הבדיקה שיצטרך לבערו כיון שעדיין לא
נגמרה מצות הבדיקה שהרי בירך עליה על מצות ביעור ועדיין לא גמר לבער את החמץ שהיה ידוע לו
בשעת הבדיקה שיצטרך לבערו אבל כשמבער חמץ שמצא לאחר שגמר לבער את החמץ הידוע לו
בשעת הבדיקה שיצטרך לבערו חייב לברך עליו שהרי כבר נגמרה מצות הבדיקה שבירך עליה:

76

ב כמה דברים אמורים כשמבערו לאחר שהגיעה שעה ששית אבל כשמבערו קודם שעה ששית אין
צריך לברך עליו אע"פ שכבר גמר לבער כל החמץ שהיה ידוע לו בשעת הבדיקה לפי שכל זמן שלא
הגיעה שעה ששית עדיין לא נגמרה מצות הבדיקה שהרי אינו בודק אלא כדי לבערו מן העולם וכל זמן
שלא הגיעה שעה ששית אין צריך לבערו ונמצא שלא עשה כלל מצוה בבדיקתו ובביעורו עד שהגיע
שעה ששית ואין חמץ נמצא ברשותו אזי למפרע עשה מצוה בבדיקתו ובביעורו ואפשר שאף כשמבער
משעה ששית ואילך עד הלילה אין צריך לברך עליו אלא אם כן מבערו בתוך הפסח דכל שלא הגיע
הפסח עדיין לא נגמרה מצות הבדיקה והביעור שהרי אינו עובר עליו בכל יראה ובכל ימצא עד הלילה
ולא צותה תורה לבער חמץ בערב פסח מחצות היום ולמעלה אלא כדי שלא יעבור עליו בכל יראה
ובל ימצא בתוך הפסח כמו שנתבאר בס"י תל"ב (ק"א סק"א) ונמצא דכשמגיע הפסח נגמרה למפרע
מצוה מן התורה כמה שבדק וביער את החמץ מרשותו וספק ברכות להקל:

←

ג (ובל זה) כשיש כזית בחתיכת חמץ זו שמצא בתוך הפסח אבל אם אין בה כזית לא
יברך על ביעורה (א) לפי שיש אומרים שפחות מכזית חמץ אין צריך לבערו כלל

אם

קונטרס אחרון

(א) לפי שי"א שפחות מכזית כו'. וזה פשוט כיון שדעת המוספותי ור"א"ש ור"ן וטור ופרי חדש סי' תמ"ג שפחות מכזית
אין צריך ביעור פשיטא שיש לחוש לדבריהם שלא לצרך צרכה לבעול ונפרט שכן הסכים גדול שצאחרונים מהר"י איסרלן ז"ל בכחמו
סימן קס"ד שהביא הב"י בסימן תס"ו (ורמב"ן במלחמותי כתב שהיא שיטת רוב ראשונים ז"ל) ומ"ש החק יעקב סי' תמ"ז דעל כל
פנים מדרבנן צריך בעור אם כוונתו דאף להרא"ש וסיעמו נמי זה אינו ואי אפשר להלוט כלל בדברי הרא"ש שכתב גבי חזי זית צבית וחזי
זית בעליה מבעול ולא הוה אלא ספיקא דרבנן כו' ומיירי ב' חזאי זמין דבוקין לבית כמבואר שם משמע להדיא דאי לא הוה אלא
חזי זית אחד אף מדרבנן אין צריך ביעור והמ"א שסתם כאף ומשמע מדבריו דהטעם הנמנעת במבטל אלו היטה חמץ גמור היה צריך
לברך היינו משום דנתחמלה בפסח ולא היטה בכלל הבעול ולטעמיה אזיל דסבירא ליה דלכולי עלמא צריך עכ"פ ביטול ואם לא ביטל חייב
לבער כמ"ש המ"א סימן תמ"ב סעיף קטן י"ב ועיין במה שכתבתי שם:

והנה לתוספות ור"א"ש וסיעתם דפחות מכזית ענין אף שהוא אסור באכילה מן התורה אף על פי כן א"ש ביעור א"כ כל שכן וק"ו לדבר
שיש בו טעם חמץ ולא ממשו דאיסור אכילתו אינה אלא מדברי סופרים פשיטא דא"ש ביעור ד"א"ש אם ביטלו ואף להמ"א
ורא"ש דסבירא להו דטעם כעיקר דאורייתא אין לוקין עליו לשיטת רבינו חיים כהן משום דהוה כחזי ביעור כיון שאין שם כזית צבדי
אכילת פרס ועיין במה שכתבתי בסימן תמ"ב דהסכמת הש"ע וי"ו ומגן אברהם בסימן ר"ח כדבינו חיים לפיכך אין לברך על ביעור
טעמו ולא ממשו וכמה שכתבתי בסי' תמ"ב בפניסי' ועיין ברא"ש ריש פ' אלו עובדין דמשמע שם דאלו לא היה בשכר כזית
צבדי

(1) פסחים מ"ה ע"א ד"ה כאן: (2) פ"ג סי' ב': (3) סעי' ח': (4) י"ד ע"א: (5) סק"ב: (6) סק"א: (7) קר"א סק"י"ח: (8) חולין צ"ח ע"א ד"ה רבא:
(9) שם פ"ז סי' ל"א: (10) קר"א סק"ח: (11) סעיף ט': (12) סק"ט: (13) סעיף ג':

אם כבר ביטלו קודם הפסח
לברך על ביעור
במה דברים אמורים כשנו
המיעא כו' אבל אם נתחו
שאיין בה כזית חייב לבערו לו
ימצא מן התורה ולפיכך חיי
גמור שיתבאר בסימן תנ"ט ()
כתבשיל או שנושרת במים ש
תס"ז (סעיף ל"ה) לא

ה' ו' אם מצא חתיכת חמץ ב
עליה כלי עד הערב לכסות
שנתחמץ קודם שביטל חמץ
שנתחמץ בפסח הרי זה מבער
אם יש לפניו נהר יפרדנו וי
ישרפנו או יפרדנו ויזרה לרוח
הצ"ח (סעיף י"ג) וביעור חמץ
יראה ובל ימצא ואין דוחין עי
והזרייה לרוח הותרה ביו"ט כ
שיהיה בהן צורך יו"ט כגון
וביעור חמץ ג"כ היא מצוה
יראה ובל ימצא (ב) ויש חולקי
לפניו נהר לא ישליכנה לשם ד
שהרי אינו ראוי לכלום ואע"ו

צבדי אכילת פרס לא היה צריך לבערו זה
היה בשכר כזית צבדי אכילת פרס צריך
בו טעם איסור נתהפך כולו להיות כגוף
שכתבתי בסי' תמ"ב ע"ש באורך אצל
שאיין מזה ביעור זה מזה עכ"ל אלא מ
כמ"ש ביו"ד סוף סי' נ"ו ופשיטא שאין
בדיקה וביעור חמץ שנתוך הפסח אע"פ
חייב ביעור מן התורה וחכמים גזרו שב
מכות שלא ביטלו שיעבר עליו צבל יראה
עליו צבל יראה מדברי סופרים כמ"ש ה
דעל ביעור חמץ נוקשה אין לברך וכמ"ש
מטה הנמנעת במבטל דאינה חמץ גמור כ
דאחטה קאי ומסתם ולא פירש דמיירי ב
בזי חטה שנמנעת בעיסה ופסק שם הב"י

(ב) ויש חולקין כו' חכמים העו
גלאו דכל יראה ובל ימט

(14) קר"א סק"ו: (15) בסק"ב: (16) ד"ה אור:

מאן ציון בוג
ד' ב.ג.א.
172

ה לא"ש טור
ו גמ' דף ו' ע"א
ז רש"י ר"ן טור
ר"י
ח מוספות פ"ב
דשנת דף כ"ד
ב' ד"ה לפי
מ"מ ש"ע סעי'
א' מוספות פ"ק
ט מוספות ד' א'
ד"ה מתוך

אם כבר ביטלו קודם הפסח כמו שיתבאר בסי' תנ"ט (סעיף כ"א) ויש לחוש לדבריהם שלא לברך על ביעור פחות מכזית חמץ שכל ספק ברכות להקל. **ב**
במה דברים אמורים כשמצא חמץ שנתחמץ קודם הפסח שכבר ביטלו כשאמר כל המיעא כו' אבל אם נתחמצה לו עיסה בתוך הפסח שאין בידו לבטלו עכשיו אע"פ שאין בה כזית חייב לבערו לדברי הכל גזירה משום כזית שלם שעובר עליו בכל יראה ובל ימצא מן התורה ולפיכך חייב לברך על ביעורה במה דברים אמורים כשנתחמצה חימוץ גמור שיתבאר בסימן תנ"ט (סעיף ט') אבל אם לא נתחמצה חימוץ גמור וכן חטה הנמצאת בתבשיל או שנושרת במים שאף על פי שהשתבקה אינה חמץ גמור כמו שיתבאר בסי' תס"ז (סעיף ל"ה) לא יברך על ביעורה אע"פ שנתחמצה בתוך הפסח:

ה' ואם מצא חתיכת חמץ בכיתו ביו"ט או בשבת אפילו יש בה כזית לא יבערנה בו ביום אלא יכפה עליה כלי עד הערב לכסותה מן העין שלא ישכח ויאכלנה ובערב יבערנה במה דברים אמורים בחמץ שנתחמץ קודם שביטל חמצו ביו"ט שאינו עובר עליו בכל יראה ובל ימצא מן התורה אבל בחמץ שנתחמץ בפסח הרי זה מבערו אפילו ביו"ט כדי שלא יעבור עליו בכל יראה ובל ימצא וכיצד מבערו אם יש לפניו נהר יפרגנו וישליכנו לנהר ואל ישרפנו כדי למעט בחילול יו"ט ואם אין לפניו נהר ישרפנו או יפרגנו ויזרה לרוח ואע"פ ששבתת יו"ט יש בה מצות עשה ולא תעשה כמו שיתבאר בסי' תצ"ה (סעיף י"ג) וביעור חמץ בפסח אין בו גם כן אלא מצות עשה תשבתו שאור וגוי' ולא תעשה בל יראה ובל ימצא ואין דוחין עשה ולא תעשה מפני עשה ולא תעשה מכל מקום כיון שמלאכת ההבערה והזרייה לרוח הותרה ביו"ט מן התורה לצורך אכילה הותרה לגמרי אפילו שלא לצורך אכילה ובלבד שיהיה בהן צורך יו"ט כגון לצורך מצוה עוברת שזמנה בו ביום כמו שיתבאר בסי' תצ"ה (סעיף ג') וביעור חמץ ג"כ היא מצוה עוברת שהרי כל רגע ורגע שמושה אותו ואינו מבערו עובר עליו בכל יראה ובל ימצא (ב) ויש חולקין על זה וואמרים דאפילו נתחמצה בפסח לא יבערנה ביו"ט ואפילו יש לפניו נהר לא ישליכנה לשם דכיון שהחמץ אסור בהנאה בפסח הרי הוא מוקצה ואסור לטלטלו ביו"ט שהרי אינו ראוי לכלום ואע"פ שאיסור טלטול המוקצה אינו אלא מדברי סופרים וביעור חמץ שלא

קונטרס אחרון

נכדי אכילה פרס לא היה צריך לבערו והיינו אם ביטלו וכמ"ש וצטור סי' תמ"ג משמע לדדין דקיי"ל טעם כעיקר דאורייתא אף אם לא היה בשכר כזית נכדי אכילה פרס צריך לבערו והיינו משום דהטור חז"ל לשיטתיה דלא סמירא ליה כרבינו חיים אלא כרבינו חס' דכל שיש בו טעם אסור נתהפך כולו להיות כגוף האיסור ועל כזית ממנו חייב כרת ועובר בכל יראה ובל ימצא אצל אגן לא קיימא לן הכי כמו שכתבתי בסי' תמ"ג ע"ש בצורך אצל אס' אין שנתעורר טעם חמץ אע"פ שמתערב בפסח דחייב לבערו מדרבנן פשיטא דא"ל לברך כיון שאין מלאה צדיעור זה מלך עזמו אלא משום חשש תקלה והרי זה דומה לממית עופות הנדרסים שאסור למוכרן ולהשהותן משום תקלה כמ"ש ביו"ד סוף סי' ג"ז ופשיטא שאין לברך על זה וכ"מ בהדיא במ"מ שהעתיקו האחרונים לפסק הלכה בסי' תל"ה ומה שמדבר על דליקה וביעור חמץ שנתחמץ הפסח אע"פ שביטלו וא"ל לבער אלא שלא יאכל ממנו כמ"ש התוס' ריש פרק קמא' היינו כיון שחמץ זה חייב צדיעור מן התורה וחכמים גזרו שביטול אינו כלום א"כ אם אינו מבערו הרי הוא עובר בכל יראה ובל ימצא מדרבנן וה"ה לפחות מכזית שלא ביטלו שעובר עליו בכל יראה ובל ימצא מדרבנן גזירה משום חמץ שא"ל לבערו אלא משום תקלה אינו עובר עליו בכל יראה מדברי סופרים כמ"ש המ"א סוף סי' תמ"ז ע"ש חילוק זה מוצא מדבריו להדיא לענין חמץ נוקשה ומדבריו נשמע דעל ביעור חמץ נוקשה אין לברך וכמ"ש פנינים בסי' תמ"ב וזהו גם כן ביאר דבריו בכלל שכתב בזה הלשון ודוקא בחמץ גמור אצל חטה הנמצאת בתבשיל דאינה חמץ גמור נראה לי דלא יברך על ביעורה עכ"ל ומדכתיב דאינה כו' ביעורה כו' (בלשון נקיבה) משמע בהדיא דאחטה קאי ומדסתם ולא פירש דמייירי בשלל נתבקה משמע דאפילו נתבקה אינה חמץ גמור צדיעור וכדעת הרא"ש והטור בסי' תס"ז גבי חטה שנמצאת בעיסה ופסק שם הב"י בהפסק מרובה יש לסמוך על דבריהם ואף שאנו מחמירין שסי' מ"מ אין לברך על כך דספק ברכות להקל:

(ב) ויש חולקין כו' חכמים העמידו כו'. הנגן אברהם נחן עוד טעם אחר משום דהמשהה חמצו ודעמו לבערו אינו עובר בלאו דכל יראה ובל ימצא משום דהללו דכל יראה נימק לעשה כו'. ולא העתקתיו משום

(14) ק"י"א סק"ו: (15) בסק"ב: (16) ד"ה אור: (17) ס"ק מ"ו: (18) סעיף כ': (19) סעיף ל"ה: (20) סק"ב: דטעם

תבאר בסי'
קה או את
הרי עדיין
בער קודם
ת הבדיקה
חמץ שהיה
אחר שלא
כ נתגלגל
לבערו אם
לעדיין לא
ה ידוע לו
הידוע לו
עליה:
ששית אין
זמן שלא
ע וכל זמן
עד שהגיע
כשמבער
שלא הגיע
עד הלילה
בכל יראה
ה למפרע
כזית לא
צדו כלל
אם

פחות מכזית
ו"ל בכתבין
דעל כל
ת ציטת וסני
לא היו אלא
ה היה צריך
ל ביטול חייב
וק"ו לדנו
ל התוס'
ח כזית נכדי
ך על ביעור
בשכר כזית
נכדי
א ד"ה רבא: